

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 31.

Lördagen den 4 juli.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *von Sydow* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 185, med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o och § 3 10:o tryckfrihetsförordningen;

nr 187, angående vidtagande av vissa ändringsarbeten i arméförvaltningens ämbetshus;

nr 188, angående förhöjning i gratialen åt avskedad manskap vid armén;

nr 190, angående anställande av dels en extra föredragande inom sjöförsvarsdepartementet och dels en mariningenjörsstipendiat över stat;

nr 191, angående anordnande av telefonförbindelse mellan Holmön och Holmögadds kustsignalstation;

nr 192, angående användande av ett till anställande av försök med minmateriel beviljat belopp;

nr 164, angående upplåtelse av två områden å Kungl. Djurgården till Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag;

nr 189, angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens vattenfallsverk den 29 augusti 1913;

nr 165, med förslag till förordning angående stämpelavgiften;

nr 166, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ samt 6 kap. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 167, med förslag till förordning om vissa ändringar i 6—10 §§ i förordningen den 20 april 1906 angående en särskild stämpelavgift för försäljning av punsch, arrak och rom;

nr 168, angående tilläggspension åt tre distriktslantmätare;

nr 169, angående upplåtande av en lägenhet från den till kronopark avsatta delen av förra häradsskrivarbostället Viksjö nr 2 i Uppsala län;

nr 170, angående försäljning av viss del av förra militiebostället Ryssvi nr 1 i Uppsala län;

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 31. 1

- nr 171, angående försäljning av förra länsmansbostället Balingstaby nr 5 i Uppsala län;
 nr 172, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Åraslöv nr 15 i Kristianstads län;
 nr 173, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Abullaberga nr 1 i Kristianstads län;
 nr 174, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Karup nr 2, 3 i Kristianstads län;
 nr 175, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Kjällsby nedra nr 1 med Kyrkotegen nr 1 i Göteborgs och Bohus län;
 nr 176, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Örby nr 2 Bossgård med Kungsfors nr 1 i Älvsborgs län;
 nr 177, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Flo nr 4 Björn Anundsgård i Skaraborgs län;
 nr 178, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Karstorp nr 1 i Skaraborgs län;
 nr 179, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Pålsboda nr 1 och Folkasboda nr 1 i Örebro län;
 nr 181, angående försäljning av områden från kungsladugården Skälby med Vårsnäs i Kalmar län;
 nr 182, angående upplåtande av lägenheter från kungsladugården Horn nr 1 i Kalmar län;
 nr 183, angående upplåtande av lägenheter från Kungsörs kungsladugård i Västmanlands län; och
 nr 184, angående upplåtande av lägenheter från kronoegendomen Stora och Lilla Ävesta i Kopparbergs län.

Samtliga dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet bevillningsutskottets betänkande nr 9, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 3.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa utgifter för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5, angående nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar anvisa för år 1915 ett belopp av 4,060,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1914 av tillgängliga medel utanordna ett belopp av 650,200 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått två inom andra kammaren väckta motioner, den ena, nr 66, av herr *Kronlund*, som hemställt, att riksdagen måtte, i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag, för förändring av hållplatsen vid Valtorp till station anvisa ett belopp av 68,000 kronor å 1915 års stat, och att sålunda det av Kungl. Maj:t äskade anslag för år 1915 till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar, eller 4,060,200 kronor, måtte höjas med nyssnämnda belopp 68,000 kronor, och den andra, nr 25, av herr *Sävström*, vilken föreslagit dels att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts framställning om ett anslag av 290,000 kronor till uppförande av en verkstad i Örebro för tillverkning av järnvägsväxlar, hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om undersökning, huruvida icke den nuvarande verkstaden för detta ändamål i Bollnäs kunde med mindre kostnader utvidgas, så att den fyllde förefintligt behov i detta avseende, dels ock att den summa av 110,000 kronor, som äskats för spåranordningar vid Örebro centralverkstad, måtte minskas med det belopp, som motsvarade kostnaderna för den del av dessa spåranordningar, som beräknats såsom en följd av den begärda spårväxelverkstadens uppförande.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen, med avslag å herrarna *Kronlunds* och *Sävströms* ovanberörda motioner, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Reservation hade avgivits av herr *Thorsson*.

Sedan punkten föredragits, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Sävström*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med anledning av det beslut, vartill statsutskottet kommit i denna punkt, vill jag säga några ord. Det är naturligtvis ingen lätt sak för en enskild motionär att försöka rubba de cirklar, som järnvägsstyrelsen fastställt i sin önskelista beträffande anslag till nybyggnader vid statens järnvägar, när dessa efter vederbörlig granskning fått sitt gillande av både departementschef och utskott; och när nu utskottet föreslår bifall till järnvägsstyrelsens förslag i denna punkt, där det är fråga om att bygga en särskild verkstad i Örebro för tillverkning av järnvägsväxlar, fastän det för närvarande finnes en sådan i

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Forts.)

Bollnäs, så förutsätter det, att det måtte finnas skäl som tala för ett bifall till järnvägsstyrelsens förslag. Jag har emellertid icke kunnat finna sådana skäl vare sig i järnvägsstyrelsens motivering eller utskottets utlåtande.

Jag har i min motion framhållit, att den egentliga växel-tillverkningen sker i Bollnäs och att denna verkstad, som blev färdigbyggd år 1900, i flera år fyllt statsbanornas hela behov av växlar och fortfarande kan fylla omkring hälften eller mer än hälften av kommande års behov; och för att kunna garantera en tillverkningsförmåga, som svarar mot hela behovet för år 1917 och närmast följande år, vilken ju blir av större omfattning på grund av planerade bangårdsarbeten i Malmö, Stockholm och Göteborg, behövs det blott att utvidga den verkstad som redan finns.

Det är otvivelaktigt, att en sådan byggnad skulle komma att ställa sig mycket billigare än att helt och hållet bygga en ny verkstad. Statens järnvägar äger marken runt omkring den nuvarande verkstaden, och så sent som i fjol sommar var det väl också allas mening, att verkstaden skulle utvidgas, ty då verkställdes stora schaktningsarbeten å båda sidor om densamma, så att marken nu är jämn och fin. Likaså förstärktes maskinkraften betydligt. En hel del nya och dyrbara arbetsmaskiner hava också tillkommit, allt med beräknad hänsyn till utvidgningen.

Varför man nu övergivit tanken på att tillbygga verkstaden i Bollnäs för att, som det så vackert heter, centralisera tillverkningen i Örebro, har jag svårt att förstå. Det är naturligtvis riktigt att centralisera tillverkningen i sådana fall, då en sådan centralisering medför enhetlighet i driften och minskar kostnaderna för arbetet, men man bör komma ihåg, att det här är fråga om en specialtillverkning och att det icke är möjligt att sänka arbetskostnaderna eller administrationskostnaderna blott genom att flytta tillverkningen från en plats till en annan, och att det i alla fall fordras en särskild verkstad, även om tillverkningen flyttas till Örebro. Men om det också skulle kunna uppnås några fördelar genom en förflyttning av driften, så kan man verkligen ifrågasätta, huruvida man bör kunna gå med på någonting sådant, när man vet vilka större kostnader det otvivelaktigt kommer att medföra.

Jag vill emellertid icke fördölja, att en av orsakerna till att jag väckt motion i denna fråga är, att jag vill skydda arbetarna för de olägenheter, som medfölja en förflyttning av driften. När järnvägsstyrelsens förslag blev känt, kunde man ju förmoda, att de arbetare, som ha sin sysselsättning i detta yrke och som under de gångna åren vunnit stor skicklighet i detta specialyrke, skulle få lov att tvångsförflyttas eller att också statens järnvägar icke skulle kunna utnyttja den skicklighet, som de på detta arbetsområde förvärvat sig.

Nu är det icke mindre än 19 stycken av dessa arbetare, som byggt

sig egna hem i Bollnäs, och dessa vilja naturligtvis icke slitas från sina hem; de övriga hava heller ingen lust att transporteras till Örebro. Nu har emellertid järnvägsstyrelsen försäkrat, att det icke skall bli fråga om någon tvångsflyttning och att de arbetare, som ej vilja flytta till Örebro, skola erhålla arbete vid statens verkstad i Bollnäs med samma löneförmåner som för närvarande, eller, som det står i utskottets utlåtande, beredas full arbetsförtjänst. Då vill jag fråga: kan järnvägsstyrelsen verkligen göra en sådan försäkran? Mig synes, att det icke är möjligt och i varje fall icke lämpligt av järnvägsstyrelsen att göra en sådan försäkran. Allt arbete i verkstaden betalas nämligen efter ackord med 50 procents ökning av timlönen för visst utfört arbete. Om nu tillverkningen flyttas till Örebro, och arbetarna icke vilja finna sig i att tvångsflyttas, kunna de ju ej längre arbeta i sitt speciella fack.

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Forts.)

Nu hänvisar utskottet till upplysningar, som kommit från järnvägsstyrelsen och som gå ut på, att det är meningen att använda spårväxlerverkstaden till reparationsverkstad för lokomotiv och vagnar och att arbetarna där skola få sin sysselsättning. Det är någonting som man i Bollnäs icke har någon aning om, men om det verkligen är järnvägsstyrelsens mening att anordna spårväxlerverkstaden till reparationsverkstad för lokomotiv och vagnar, så kan det ej ske med mindre än att dyrbara omändringsarbeten vidtagas, arbeten, som säkerligen komma att ställa sig lika dyra som utvidgandet av spårväxlerverkstaden för den ökade växeltillverkningen. Konsekvensen skulle sålunda bli den, att vi nästa år ha att vänta oss framställning om ett nytt betydande anslag för det ändamålet.

Arbetarna skulle sålunda få börja med ett nytt slags arbete. Men tror då någon, att de skulle kunna erhålla samma löneförmåner som för närvarande? Samtidigt skall nytt folk uppövas i Örebro, vilket ju alltid kostar lärpengar, under det att den förra personalens fackkunskap blir till ingen nytta. Nej, det kommer säkerligen att gå på det sättet, att arbetarna komma i den ställning, att de ha att välja mellan mindre inkomster eller flyttning, och vad skall det tjäna till när, såsom det i detta fall förhåller sig, det icke är nödvändigt utan tvärtom kommer att medföra ökade kostnader, utan att några som helst betydande fördelar vinnas?

I detta sammanhang vill jag säga, att skall man tala om att centralisera tillverkningen, då borde man väl förlägga arbetet med större reparationer av lokomotiv och vagnar till Örebro i stället för till Bollnäs. I Örebro finns det särskilt utbildade arbetare för det slaget av reparationer, bland annat vagnsmålare, som icke finnas i Bollnäs. Om man centraliserar på det sättet, går jag fullt med på, att det kan bli fråga om förnuftig centralisation.

När utskottet vidare säger, att det lär bli billigare att bygga en ny verkstad än att tillbygga verkstaden i Bollnäs, har

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikrade järnvägar.

(Forts.)

man väl ändå rätt att fordra några bevis för den saken. Järnvägsstyrelsen lämnade förliden vinter en uppgift till Bollnäs för det beräknade behovet av växlar för åren 1915—1920. Med anledning därav har man i Bollnäs förberett sig på att kunna leverera $\frac{2}{3}$ av detta behov med nuvarande verkstadsutrymme, och om verkstaden i Bollnäs utvidgas, så att man kan bereda plats för några grövre hyvelmaskiner och bormaskiner samt nödig plats för växlar, kan hela behovet av växlar fyllas från Bollnäs. En sådan utvidgning med maskiner och allt skulle, enligt vad som för mig uppgivits, komma att kosta allra högst 100,000 kronor. Huru mycket begäres här? Jo, här begär man icke mindre än 290,000 kronor till en verkstad i Örebro och dessutom 110,000 kronor till spåranläggningar, som huvudsakligast skulle bli en följd av den större verkstadens tillkomst, eller tillsammans 400,000 kronor.

Vidare säger utskottet i sitt utlåtande, att några förarbeten för att utvidga verkstaden och driften i Bollnäs icke ha förekommit. Jag kan meddela, att under fjolåret förstärktes maskinkraften i spårväxlarverkstaden betydligt, nämligen från 45 till 108 hästkrafter. Man har för närvarande icke behov av hela den kraften, utan denna ökning har skett med tanke på omedelbar utvidgning.

Vidare har jag hört, att den person som från järnvägsstyrelsen lämnat utskottet upplysningar med anledning av motionen lär ha sagt, att de schaktningsarbeten, som ha verkställts utanför verkstaden, icke skett med tanke på att utvidga verkstaden utan blott tjänat som fyllningsändamål. Jag svarar: det kan vara sant, att den schaktningen verkställdes för att erhålla fyllning, men den fyllningen hade man kunnat få på annat och närmare håll, om man icke samtidigt hade tänkt att få en utvidgning. Men då nu arbetet är verkställt, och det endast återstår att lägga grund och bygga, talar även det till förmån för Bollnäs.

Ja, mina herrar, då jag är övertygad om att inga betydande fördelar vinnas genom järnvägsstyrelsens förslag, som utskottet här tillstyrker, utan att detta förslag tvärtom kommer att medföra olägenheter, och framför allt större kostnader, så att man kan säga, att det blir stor misshushållning med statens medel, kan jag naturligtvis under inga förhållanden godkänna utskottets förslag, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Vidare anförde:

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Det är ju alldeles givet, att då man kommer till den slutsatsen, som den föregående ärade talaren gjorde, nämligen, att det icke finns några skäl, som tala för bifall till Kungl. Maj:ts framställning i den nu föreliggande punkten, utan att alla skäl tala för avslag å denna framställning

och bifall till den väckta motionen, man då också måste komma till ett sådant yrkande, som den ärade talaren gjorde.

Inom statsutskottet har man, efter en mycket noggrann prövning så väl av de av Kungl. Maj:t förebragta skälen, som av motionärens skäl, denna prövning ytterligare förstärkts genom infordrande av ingående upplysningar från järnvägsstyrelsens sida, kommit till det resultat, som framgår av det här föreliggande betänkandet. Jag skall söka att upptaga de skäl mot betänkandet och för motionen, som den föregående ärade talaren här frambar, och söka visa att dessa skäl, åtminstone i det stora flertalet fall, icke äga den bärkraft, som den ärade talaren syntes vilja ge dem.

Den ärade talaren framhöll, att redan nu en stor del av de erforderliga spärväxlarna tillverkades i Örebro, och att det kunde finnas minst lika stor anledning att förflytta den redan nu också i Örebro pågående tillverkningen av dessa artiklar till Bollnäs, som att förflytta tillverkningen från Bollnäs till Örebro. Mot själva centraliseringsprincipen kunde jag således icke finna att den ärade talaren hade något att invända; och det säger sig ju också självt, att det för en sådan tillverkning skall vara gynnsamt att kunna förlägga hela tillverkningen under en enhetlig ledning och icke behöva alltför många dubbeluppsättningar av specialmaskiner etc.

Den ärade talaren ansåg, om jag förstod honom rätt, att en centralisering väl kan äga rum, men den borde taga sig uttryck däri, att man som sagt, förlade hela denna tillverkning till Bollnäs, och han kunde icke finna några skäl, som talade däremot. Jag skall då be att redan från början få anföra ett skäl, som jag tror är mycket talande, och där jag är av motsatt uppfattning med den ärade talaren, och det är det ekonomiska skälet. Det är, såsom den ärade talaren påpekade, så, att under den närmaste tiden föreligger utförandet av en hel del mycket betydande bangårdsanläggningar, som komma att kräva en stor myckenhet sådana artiklar, som här är fråga om. Samtliga dessa anläggningar — jag tror mig kunna säga samtliga under närmaste tiden förekommande av någon betydelse — komma till stånd inom de södra delarna av Sverige, och man har uppgivit från järnvägsstyrelsen, att enbart den besparing, som genom ett bifall till järnvägsstyrelsens förslag kommer att göras ifråga om fraktkostnader för dessa artiklar, kan beräknas till 25,000 kr. om året. Detta är dock ränta på ett betydande kapital, mina herrar, och det torde icke vara rätt att förlägga hela denna tillverkning upp till de nordligaste delarna av Sverige, varigenom naturligtvis i stället fraktkostnaderna höjdes högst betydligt. Den av mig nämnda besparingen gäller naturligtvis för den kvantitet, som nu kan tillverkas i Bollnäs och som framdeles skulle komma att tillverkas i Örebro. Skulle, enligt den ärade talarens förslag, även den kvantitet, som nu tillverkas i Örebro, tillverkas i Bollnäs, skulle förlusten i fraktkostnader bli väsentligt större.

Det är skillnad mellan en tillverkning av detta slag och ett verkstadsarbete av det slag, för vilket det ifrågasättes att använda verkstaden i Bollnäs, nämligen reparationer av lokomotiv och vag-

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Forts.)

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Forts.)

nar. Lokomotiv och vagnar, det vill säga den rullande materielen, befinner sig i olika trakter av vårt land, och det är därför icke blott önskvärt, utan av ekonomiska skäl nödvändigt att inom olika delar av landet ha tillfälle att verkställa reparationer av den rullande materielen, på det att man må slippa att transportera den alltför långt. Därför har heller aldrig förutsatts, förrän jag nu hörde det av den ärade talaren, att genomföra en fullständigt centralisering av reparationsverkstäderna för den rullande materielen. Detta skulle nämligen vara oekonomiskt.

Den ärade talaren talade om de förarbeten, som vore gjorda i Bollnäs för att dit förlägga en större tillverkning av dessa artiklar än vad förut har ifrågasatts; och han anförde, att han hört att till utskottet från järnvägsstyrelsehåll hade lämnats den uppgiften att dessa förarbeten icke vore avsedda för utvidgning av den nuvarande verkstaden, utan att de skett enbart i syfte att åtkomma fyllnadsämne för en annan plats. Detta är endast hälften av den upplysning, som lämnats i statsutskottet. I statsutskottet lämnades nämligen den upplysningen, att dessa schaktningsarbeten hade vidtagits på den plats, där de nu hava ägt rum, för att där bereda upplagsplats för en hel del materialier som man behöfde hava i närheten av verkstaden, och att man samtidigt vann att få fyllnadsämnena till en plats, där man skulle utföra fyllnadsarbeten, såsom den ärade talaren ju också har erkänt. Således måste statsutskottet stödja sig på den uppgift, som där lämnats, att någon avsikt att utvidga verkstaden på det området icke har förekommit; och gentemot en sålunda bestyrkt uppgift från det hållet vågar jag icke sätta en obestyrt uppgift från annat håll.

Den ärade talaren uppehöll sig särskilt vid en punkt, som jag vågar påstå inom statsutskottet rönt den allra mest noggranna uppmärksamhet, och det var de förhållanden, som genom spärväxeltillverkningens förflyttning från Bollnäs kunde drabba de arbetare, som nu äro anställda vid verkstaden därstädes, och alldeles särskilt de av talaren omnämnda nitton arbetarna, som där förskaffat sig egna hem. Såsom framgår av betänkandet, hade från järnvägsstyrelsens sida inom utskottet meddelats den uppgiften, att det icke vore meningen att verkställa någon tvångsförflyttning, att det icke vore meningen att förflytta andra arbetare än sådana, som själva önskade det. De som så önskade skulle få komma till Örebro. Och det är väl påtagligt att bland arbetareskaran i Bollnäs finnes andra än dessa 19, som måhända av olika anledningar verkligen kunna önska att komma till en sådan stad som Örebro istället för att kvarstanna i Bollnäs. Jag tror därför, att man icke får skära alla över en kam och säga att samtliga arbetarna önska att stanna kvar i Bollnäs. Jag föreställer mig, att det kan finnas önskningar i båda riktningarna. Men visst är, att i detta fall kunna också de båda slagen av önskningar bli tillfredsställda. De arbetare, som önska stanna kvar i Bollnäs, få där stadigvarande sysselsättning och arbetsförtjänst inom den utvidgade reparationsverkstaden för rullande materiel, som man där anser av behovet påkallad. De arbetare där-

emot, som icke önska detta, utan som vilja flytta till Örebro i samband med verkstadens förflyttning dit, få tillfälle att följa denna sin önskan.

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafik-råde järnvägar.

(Forts.)

Den ärade talaren framhöll vidare, att det fordrades speciella kunskaper, en speciell yrkesskicklighet för dessa arbetens utförande. Den frågan har ingalunda undgått statsutskottets uppmärksamhet, och inom avdelningen har också det spörsmålet varit uppe, men vi ha fått den uppgiften — det ligger för övrigt i sakens natur och inses av var och en, som vet huru dessa arbeten tillgå — att det, för att sköta dessa specialmaskiner och utföra detta arbete icke kräves någon stor yrkesskicklighet eller några långa förberedelser; det är något som man mycket lätt lär sig. Att överflytta dessa specialmaskiner till Örebro är en mycket lätt sak och kostnaden för en sådan flyttning uppväges många gånger om av den besparing i fraktkostnaderna för den färdiga materielen, som efter vad jag förut påpekade, kommer att uppstå.

Den ärade talaren frågade slutligen: Kan järnvägsstyrelsen göra en sådan utfästelse, att det verkligen är meningen att bereda dessa arbetare en tillräcklig arbetsförtjänst där uppe vid reparationsverkstaden i Bollnäs? Ja, det förefaller mig verkligen, som om ett affärsdrivande verk sådant som statens järnvägar mycket väl kan avge en sådan försäkran, men därtill kommer att, om man vill se på de rent praktiska omständigheterna, denna försäkran stödes av ett verkligt föreliggande behov. Det synes vara påtagligt att det i Bollnäs, såsom redan anmärkts, kommer att behövas en verkstad för reparationsarbetens utförande, och det ligger då i sakens natur att det är för järnvägsstyrelsen önskvärt att där bibehålla en arbetarstam, som kan utföra de arbeten, mot vilka den hittillsvarande tillverkningen av spårväxlar kommer att utbytas. Således, även utan denna försäkran synes det mig vara påtagligt av rent praktiska skäl att så kommer att äga rum.

Denna sista fråga angående arbetarna har verkligen statsutskottet sökt pröva så noggrant som möjligt, ty vi voro alla besjälade av den uppfattningen, att om genom dessa anordningar en tvångsförflyttning av arbetarna, öppen eller maskerad, skulle komma till stånd, borde man åtminstone hysa allvarliga betänkligheter mot detta beslut. Den noggranna och ingående prövning, som vi ägnat denna fråga, har emellertid bragt oss samtliga inom utskottet, med ett enda undantag, till en bestämd övertygelse, att någon sådan risk icke förefunnes, och då förföll för oss den sista betänkligheten mot bifall till Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag. På de av mig anförda skälen skall jag därför be att nu få yrka bifall till statsutskottets förslag i den föreliggande punkten.

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Kammaren har hört de skäl, som från utskottets sida förebragts till försvar för utskottets hemställan. Statsutskottets vice ordförande må ursäkta mig, om jag icke finner de skälen starka, ja inte ens bärkraftiga. Det starkaste skälet, som herr Ekman anförde, skulle vara det, att behovet av järn-

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

(Forts.)

vägsväxlar kommer att bli störst från de södra delarna av landet och mindre från de norra, och därför skulle man, om spårväxlarverkstaden flyttades från Bollnäs till Örebro, kunna göra vissa inbesparingar i fråga om fraktkostnaderna.

Är det verkligen det skälet, som skall avgöra frågan om förflyttningen? Det är visserligen sant, att behovet av järnvägsväxlar naturligtvis blir stort på sådana områden av landet, där trafiken är mera utvecklad, då ju växlar bli fortare utslitna där än på sådana trakter, där trafiken är mindre. Men man bör komma ihåg att, även om för de närmaste åren kommer att föreligga ett stort behov av järnvägsväxlar från Stockholm, Malmö och Göteborg, på grund av där planerade bangårdsarbeten, så bör man dock betänka, att sedan behovet på dessa platser blivit fyllt, kan man väl ändå icke säga, att de södra delarnas behov av spårväxlar kommer att vara så avsevärt i jämförelse med behovet av växlar i de norra delarna, och då förefinnes intet skäl att förlägga denna tillverkning till Örebro. Ty det är väl så, att den större förbrukningen av järnvägsväxlar i de södra delarna av landet åtminstone i någon mån uppväges av att nya järnvägar anläggas i Norrland. För övrigt, ligger Bollnäs så förfärligt långt norrut, att detta skulle motivera en förflyttning? Jag vill erinra om att vi från Bollnäs ha 30 mil kortare väg till Malmö än till Kiruna.

Om det är för mycket att säga att de skäl, som anförts för en förflyttning av driften, äro uppkonstruerade, så förefaller det mig åtminstone, som om de voro bra långsökta. — Nu kan man ju icke veta, vad den egentliga orsaken kan vara till järnvägsstyrelsens yrkande i denna punkt. Men vad jag kan förstå, det är att de krafter, som stå bakom, äro starkare i Örebro än i Bollnäs och att de förmodligen haft större inverkan på ärendets förberedande behandling. För utskottet, som skall behandla denna sak, kanske samtidigt med en mängd andra ärenden, är det naturligtvis svårt att företaga någon närmare undersökning. Det är ju blott genom motionens tillkomst, som uppmärksamheten riktats på saken, och då kan det ju hända, att man resonerar som så, att en sådan motion har nog väckts uteslutande för att bevaka de s. k. lokala intressena. När så utskottet med anledning av motionens tillkomst inforrdar närmare upplysningar, så gör utskottet det endast och allenast genom den anslagsbehövande partens bemedling. Jag vill visst inte klandra utskottet därför, men utgången av det hela blir då lätt begriplig. Om genom en förflyttning sådan som denna kunde uppnås några betydande fördelar, så försäkrar jag herrarna, att jag icke skulle göra några som helst invändningar, även om det skulle medföra vissa olägenheter, men när jag är fullt övertygad om, att det icke är nödvändigt att gå den väg, järnvägsstyrelsen här föreslår och utskottet i sitt betänkande tillstyrker, utan fastmer anser, att det skulle medföra olägenheter och framförallt innebära en uppenbar misshushållning med statens medel, så kan jag naturligtvis icke under några förhållanden godkänna statsutskottets förslag, utan ber än en gång att på det varmaste få yrka bifall till motionen.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Sydow: Herr talman, mina herrar! Statsutskottets vice ordförande har så utförligt klarlagt de skäl, som tala för en förflyttning av spårväxelverkstaden från Bollnäs till Örebro, att jag kanske icke behövde närmare uppehålla mig vid dem. Den siste ärade talaren, som är bosatt i Bollnäs, har emellertid antytt, att det skulle vara några hemliga krafter, som låge bakom och verkade för denna förflyttning. Jag vill försäkra den ärade talaren, att det har endast varit önskan att åstadkomma besparingar för statens järnvägar, som föranlett det nu föreliggande förslaget. Det har tidigare gjorts en del försök med växeltillverkning i Örebro och dessa ha utfallit på det sättet, att växeltillverkningen där visat sig vara billigare, detta såsom statsutskottets vice ordförande anmärkte, *väsentligen* beroende på minskade fraktkostnader. Det är icke allenast fråga om minskade fraktkostnader för färdiga växlar, som skickas ut till de olika bangårdarna från Örebro, det blir också minskade kostnader för transport av det material, som användes vid spårväxlarnas tillverkning. Det är nämligen så, att de järnbruk, vilka leverera det stål och gjutgods, som användes för denna tillverkning, äro belägna i mel-lesta delarna av Sverige, väsentligt närmare Örebro än Bollnäs.

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikrade järnvägar.
(Forts.)

Det är också, såsom redan tidigare påpekats, angeläget att centralisera denna tillverkning. Man kan då bättre göra urvalet av de lämpligaste arbetarna, man kan bättre motivera anskaffandet av specialmaskiner och kan även bättre utnyttja dessa.

Jag skall här också med några ord omnämna arbetarfrågan. Det är, enligt vad som sagts mig, ett trettiotal arbetare, som nu sysselsätts vid verkstaden i Bollnäs. Av dessa har en del, jag tror nitton stycken, skaffat sig egna hem. Nu kommer det utrymme, som blir ledigt genom växelverkstadens förflyttning från Bollnäs till Örebro att användas för en utvidgning av reparationsverkstaden för rullande materiel för 4:e distriktet. Jag har särskilt hört mig för i järnvägsstyrelsen, hur det kommer att ställa sig för dessa arbetare. Man har då försäkrat mig, att de arbetare, som icke vilja underkasta sig förflyttning till Örebro, kunna beredas arbete vid denna reparationsverkstad, och man har också försäkrat mig, att de skola kunna bibehålla sin arbetsförtjänst.

Jag tror på de skäl, som jag nu anfört och som vidlyftigare utvecklats av vice ordföranden i statsutskottet, att det är ett klokt beslut kammaren fattar, om den följer statsutskottet i dess hemställan.

Herr Sävström: Med anledning av herr civilministerns yttrande vill jag säga ett par ord, innan klubban faller i detta ärende.

Ett av de skäl herr civilministern anförde var, att de platser, varifrån råmateriale kommer för växeltillverkningen, skul-

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Forts.)

le ligga avsevärt längre från Bollnäs än från Örebro. Jag skall då be att få meddela, att råmaterialet för tillverkningen kommer från Domnarvet, Avesta, Söderfors och Trollhättan. Från Trollhättan till Bollnäs är avståndet givetvis längre än från Trollhättan till Örebro. Från Avesta till Bollnäs är det 160 km., medan avståndet från Avesta till Örebro är 136 km. Även här blir det alltså 24 km. längre till Bollnäs. Men från Domnarvet till Bollnäs är avståndet 174 km., från Domnarvet till Örebro 197 km., alltså längre väg. Och från Söderfors till Bollnäs är det 190 km., från Söderfors till Örebro 284 km. Så förhåller det sig med den saken.

Jag undrar verkligen, om hela den här saken är så utredd att man utan vidare kan gå med på utskottets förslag, och hurvida man icke bör hysa stora betänkligheter, hurvida den väg man beträder är den rätta. För min del vill jag säga, att när till mig lämnade uppgifter, som jag också anser vara tillförlitliga, visa, att den önskade utvidgningen kan fås med maskiner och alltsammans för högst 100,000 kronor, men man här begär ett anslag av 290,000 kronor till en verkstad och 110,000 kronor till spåraneläggningar, som huvudsakligen betingas av verkstadens tillkomst, så hade väl ändå tyngre vägande skäl bort anföras. Jag fruktar, att ett bifall till utskottets förslag blir misshushållning med statens medel och är övertygad, att de begärda penningarna kunna användas på långt nyttigare sätt.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Ekman: Den ärade motionärens energi gör det nödvändigt för mig att ännu ett ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. Jag tror verkligen icke, att man får plocka ut av de järnbruk, som kunna leverera och leverera detta material, endast ett fåtal och bland dem angiva dem, som ligga närmare den ena eller andra verkstaden. Jag vet icke, hur många bruk det finnes i vårt land, som kunna leverera sådant material, men jag vet, att det finnes flera än den ärade motionären omnämnde och jag erinrar mig i detta ögonblick åtminstone tre, som han icke angav, nämligen Bofors, Fagersta och Kohlsva. Dessa tre kunna tillverka sådant material och ligga säkerligen närmare Örebro, och det finnes givetvis flera, som varken den ärade motionären eller jag i detta ögonblick erinra oss.

Den ärade motionären har i varje fall icke kunnat bestrida, att för de färdiga spårväxlarna frakten i flertalet fall ställer sig billigare ifrån Örebro än ifrån Bollnäs.

När den ärade motionären talar om, att man skulle kunna nå samma mål i Bollnäs för 100,000 kronor, som här kostar 290,000 kronor, så vill jag icke bestrida den uppgiften, men jag vågar tro att den är något överdriven. Å andra sidan kan den ärade motionären icke bestrida den uppgift jag tillätit mig lämna, hämtad från järnvägsstyrelsen, nämligen att besparingen i frakt kan beräknas till lägst 25,000 kronor om året. Räknar man efter vad det utgör

ränta på för kapital, tror jag att, även om motionärens uppgifter om anläggningskostnaderna för det ena och andra fallet äro riktiga, det i alla fall är påtagligt att avsevärd besparing uppstår.

Medan jag har ordet, vill jag begagna tillfället till att inlägga en gensaga mot den ärade talarens uttalande om statsutskottets sätt att inhämta upplysningar. Han gjorde anmärkning på att statsutskottet i detta fall hade vänt sig till det verk, som skulle komma i åtnjutande av detta anslag. Ja, det är väl icke svårt att förstå att statsutskottet inhämtar upplysningar från det verk, som sedermera skall förvalta den gren det här gäller och således är ansvarig för det sätt, varpå detta anslag kommer att användas och ansvarigt för genomförandet av de utfästelser, som nu göras. Den ärade motionären har framburit alla sina skäl i en motion, som gjorts till föremål för en verkligt noggrann och ingående granskning inom statsutskottet och lika noggrant ha vi prövat de uppgifter, som kommit från järnvägsstyrelsen, och efter denna samvetsgranna prövning har utskottet kommit till det resultat, som föreligger.

Ang. nybyggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Forts.)

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman, blott ett ord! Jag vill meddela statsutskottets vice ordförande, att på direkt förfrågan av mig, varifrån råmaterialet för tillverkningen kommer, har man svarat, att det kommer från Domnarvet, Avesta, Söderfors och Trollhättan och icke från något annat verk.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen till en början propositioner beträffande utskottets hemställan i vad den rörde de i herr Sävströms motion avsedda anslagsposterna å 290,000 kronor och 110,000 kronor, nämligen först på bifall till utskottets hemställan i denna del samt vidare på avslag däri och bifall i stället till herr Sävströms motion; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 5 av utskottets förevarande utlåtande nr 16, i vad denna hemställan avser de i herr Sävströms ifrågavarande motion omnämnda anslagsposter å 290,000 kronor och 110,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets hemställan i berörda del, bifallit herr Sävströms öförmälda motion.

Voteringen utvisade 119 ja mot 83 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan uti ifrågavarande del.

Utskottets hemställan i övrigt blev härefter på av herr talmanen given proposition av kammaren bifallen.

Punkterna 6—11.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Ang. statsbanan Järna—Norrköping.

Härpå föredrogs *punkten 12*, angående anslag till fortsättande av statsbanan Järna—Norrköping; och yttrade därvid

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag ämnar alldeles icke under denna punkt framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Men innan talmannens klubbba faller för detta yrkande, kan jag icke underlåta att göra en liten erinran, till synes visserligen mycket obetydlig i avseende å sitt innehåll, men för de personer, som saken närmast berör, av en icke så oväsentlig innebörd. Om man reser fram på den nu färdiga delen av denna bana, nämligen från Järna till Nyköping, kan man icke underlåta att iakttaga, hurusom järnvägsstyrelsen beträffande de byggnader, som äro uppförda efter banan, har åstadkommit en rätt tilltalande arkitektur. Men färgen på byggnaderna är ytterst tråkig, ja, jag skulle vilja säga rent av dyster. Byggnaderna äro målade i en tung mörkbrun färg med fönsterbräden och alla andra dylika ornament i en tung grön färg, och det hela ger byggnaderna en så dyster och avskräckande prägel, som det överhuvud taget är möjligt att genom färgsammanställning åstadkomma. Det är verkligen egendomligt, att, när man i ett land som Sverige har en så vacker röd färg som den, som kan åstadkommas med vår gamla svenska rödfärg, varigenom kan vinnas en särdeles god effekt, särskilt om man gör alla orneringar i vit färgton och därmed får en färgsammanställning, som sedd mot skogens vackra grönska verkligen måste vara tilltalande för varje sinne, det är då märkvärdigt, säger jag, att man synbarligen anstränger sig för att få fram en så dyster och tung färgton, som man gjort här på dessa banbyggnader. I anledning härav skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att järnvägsstyrelsen måtte försöka i fortsättningen av banbyggnaden beträffande de byggnader som uppföras åstadkomma en gladare och trevligare färg, än vad man hittills gjort i fråga om den färdigbyggda bandelen.

Jag har, herr talman, endast velat göra detta uttalande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls

Punkten 13.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15 och 16.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 17*, angående anslag till statsbanan Karungi—Haparanda m. m., begärdes ordet av

Ang. statsbanan Karungi—Haparanda m. m.

Herr A k e r m a n i Stockholm, som anförde: Herr talman! Det är icke min avsikt att göra något yrkande i denna punkt eller att söka uppriva en debatt om denna så omdebatterade och omskrivna järnvägsfråga. Men, då jag har plats i kammaren, kan jag icke alldeles stillatigande låta klubban falla för denna fråga. Det är nämligen så, att denna järnväg nu säkerligen kommer att få en sträckning, som lindrigast sagt icke är den för gränsförsvaret av Norrbotten lämpligaste. Jag vill icke trötta kammaren med att söka utskifta ansvaret för att frågan kommit i det läge, vari den nu är. Jag skall endast inskränka mig till ett beklagande av detta faktum och ett uttalande utav den innerliga förhoppningen, att de, som utav för övrigt rätt så förklarliga lokala intressen kanske mest bidragit till att järnvägen nu får den sträckning den får, också icke bli de, som först och hårdast komma att få lida av att denna bana fått en för försvaret i Norrbotten så ogynnsam sträckning.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 18—20.

Kammaren biföll vad utskottet föreslagit.

Punkterna 21 och 22.

Lades till handlingarna.

§ 4.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av verkställd utredning angående publikation av konstitutionsutskottets protokoll.

Ang. publikation av konstitutionsutskottets protokoll.

Uti en vid 1913 års riksdag inom första kammaren väckt motion, nr 31, hade herr *Kjellén*, med instämmande av herr *Clason*, föreslagit, att riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att, efter verkställd utredning genom lämplig person, på riksgäldskontorets bekostnad låta ombesörja tryckning av konstitutionsutskottets protokoll i den mån sådant vore med gällande tryckfrihetsförordnings föreskrifter förenligt.

Bankoutskottet, till vilket denna motion hänvisats, hade hemställt om utredning i ämnet, varefter riksdagen med bifall härtill beslutit uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att, med anlitande av förslagsanslaget till riksdagskostnader, låta till 1914 års riksdag verkställa utredning angående omfattningen av och kostna-

Ang. publikation av konstitutionsutskottets protokoll.
(Forts.)

derna för en publikation, avsedd att omfatta konstitutionsutskottets protokoll för tiden 1810—1866, i den mån sådant vore med gällande tryckfrihetsförordnings föreskrifter förenligt, samt för riksdagen framlägga resultatet av omförmälda utredning.

Med erinran härom hade fullmäktige i skrivelse den 2 april 1914 meddelat, att fullmäktige den 15 maj 1913 uppdragit åt professorn vid Lunds universitet S. Clason att verkställa omförmälda utredning, ävensom att professor Clason i slutet av år 1913 till fullmäktige avlämnat betänkande i ämnet; och hade fullmäktige jämväl till utskottet överlämnat samma betänkande.

Uti nu förevarande utlåtande hemställde bankoutskottet, att ifrågavarande utredning angående publikation av konstitutionsutskottets protokoll icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *von Stapelmohr*, *Halpin* och *Wijk*, vilka ansett, att i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret skrivelse och den i ärendet verkställda utredningen utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att med biträde av sakkunnig person låta ombesörja tryckning i en upplaga av sexhundra exemplar av konstitutionsutskottets protokoll under riksdagarna 1810, 1812 och 1815 i nära överensstämmelse med herr professor Sam. Clasons förslag dels och bemyndiga fullmäktige att av förslagsanslaget till riksdagskostnader bestrida de för ändamålet erforderliga kostnaderna.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr *Wijk*: Herr talman, mina herrar! Vid förra årets riksdag väcktes en motion, som gick ut på, att riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att efter verkställd utredning låta ombesörja tryckning av konstitutionsutskottets protokoll i den mån sådant vore med gällande tryckfrihetsförordning förenligt — detta sista hänförande sig till det förhållandet, att konstitutionsutskottets protokoll, i den mån de beröra granskning av statsrådsprotokollen, äro underkastade samma bestämmelser som dessa, nämligen att de icke få offentliggöras förrän 50 år förgått. Med anledning av denna motion uppdrog riksdagen åt riksgäldsfullmäktige att låta ombesörja utredning och kostnadsberäkning för detta arbete, och en sådan utredning har nu i år inkommit till bankoutskottet.

För att förstå, vad som avses med denna motion, är det kanske lämpligt att först erinra därom, att dessa konstitutionsutskottets protokoll, liksom antagligen protokoll i övrigt för den äldre delen av de riksdagar, som det här är fråga om, hade ett helt annat utseende än nuvarande utskottsprotokoll. De omfattade nämligen icke som nu en rent formell anteckning angående de ärenden, som varit före, de yrkanden, som blivit framställda, omröstningarnas resultat m. m., utan de voro verkliga diskussionsprotokoll, där det antecknades, så noggrant som sekreteraren kunde förmå, de olika meningar, som framförts under

diskussionen, och för övrigt allt annat av intresse. Vad som emellertid gör, att det skulle vara av ett särskilt intresse att få dessa protokoll tryckta i motsats till andra utskotts protokoll från samma tid, är först och främst det, att redan genom arten av konstitutionsutskottets arbete innefatta dessa diskussionsprotokoll en översikt av de olika meningar, som ha gjort sig gällande rörande konstitutionella frågor under hela den långa tid, som förflutit från vår nuvarande grundlags antagande och fram till ungefär tiden för den nuvarande riksdagsordningens antagande. Allt vad som överhuvud taget framförts, prövats och diskuterats i den vägen och som ej ingår i de officiella riksdagsprotokollen, återfinnes där och naturligtvis ofta i en så att säga mer intim, personlig och upplysande form, än som är fallet med de delar av förhandlingarna, som kommit till offentlighetens kännedom. Men det är icke endast detta, utan i dessa protokoll ingå dessutom en hel del för kännedomen av vår konstitutionella utveckling synnerligen värdefulla handlingar, som icke heller på annat sätt blivit offentliggjorda. Det torde vara nog att påminna om det förhållandet, att under den gamla riksdagstiden, före den nuvarande riksdagsordningens införande, blevo alla motioner rörande grundlagsändringar icke omedelbart tryckta, utan inlämnades till konstitutionsutskottet, och endast i det fall, att utskottet tillstyrkte dessa motioner, endast i detta fall blevo de offentliggjorda, på så sätt, att de då, åtföljda av konstitutionsutskottets utlåtande, återförvisades till riksdagens eller ständernas prövning. Men alla förslag, som icke blevo av konstitutionsutskottet tillstyrkta, ha intagits i konstitutionsutskottets otryckta protokoll, och bland dessa handlingar finnes naturligtvis en stor rikedom på uppslag, som dels i och för sig erbjuda ett betydligt intresse och dels i varje fall måste anses vara synnerligen upplysande för den, som vill försöka få en verklig och fullständig bild av vår konstitutionella historias småningom skeende utveckling. Det kan förtjäna påpekas, att bland författarna till sådana icke tryckta viktiga handlingar finnas personer sådana som Geijer, von Hartmansdorff, Ankarsvärd, Gyllenberg, Crusenstolpe och Hjerta. Det förefaller åtminstone mig, liksom det förefaller många andra, uppenbart, att det skulle vara av stort intresse att få mycket väsentliga delar av vad som förevarit inom konstitutionsutskottet tryckt och på detta sätt bättre framlagt för forskningen, än vad som nu är fallet, då protokollen utan någon systematisk ordning äro hopförda i bundna protokoll, som endast finnas i ett exemplar och således äro utsatta för den risk, som alla arkivalier äro utsatta för, nämligen att bli genom eld eller olyckshändelse förstörda. Men om man erkänner detta, så är det givet, att tryckningen av dessa handlingar måste ske i fullständig form. Att söka göra ett urval, som i varje fall skulle bli av stor omfattning, kan därför icke vara ändamålsenligt, i jämförelse med att under sådana förhållanden utgiva protokollen och därtill

Ang. publikation av konstitutionsutskottets protokoll.
(Forts.)

Ang. publikation av konstitutionsutskottets protokoll.
(Forts.)

hörande handlingar in extenso, naturligtvis med mycket viktig begränsning. Det är denna begränsning, som särskilt varit föremål för den utredning, som på grund av riksgäldsfullmäktiges uppdrag blivit utförd. Det finnes nämligen bland dessa protokoll handlingar, som ingått i riksdagstrycket, och att nu trycka om dessa handlingar skulle givetvis vara alldeles obehöfligt, då de ju äro så lätt tillgängliga i de tryckta riksdagshandlingarna, utan i avseende å dylika handlingar vore en enkel hänvisning till fyllest, var de finnas. På samma sätt kan det finnas andra handlingar och inkomna ärenden, som äro av tvivelaktigt intresse; och även statsrådsprotokoll, i den mån de äro upptagna utan att ha föranlett någon debatt eller en debatt av mindre intresse, förtjäna naturligtvis ej att tryckas. Sovrade på detta sätt, skulle dessa protokoll tryckta omfatta en serie volymer, som vore en fjärdedel större än den längd, som upptages av första och andra kammarens diskussionsprotokoll från föregående år — herrarna hava kanske i minnet, vilken längd dessa protokoll utgöra, jag menar nu endast diskussionsprotokollen, icke övriga handlingar och bihang.

Det, som gjort bankoutskottet något tveksamt i denna fråga, är, såvitt jag förstår, kostnaderna. Den man, som haft i uppdrag att göra utredningen, har beräknat, att hela verket färdigt skulle kosta mellan 70,000 och 80,000 kronor. Då har han gått ut från en upplaga på 1,000 exemplar. Om denna upplaga minskas, som reservanterna föreslagit, till 600 exemplar, minskas såvitt jag kan förstå kostnaderna till att bli 65,000 å 75,000 kronor, om man gillar beräkningsgrunden i övrigt. Men denna beräkningsgrund tyckes i vissa avseenden vara väl hög nämligen i fråga om redaktionskostnaderna, och jag tror, att man med lugn kan antaga, att kostnaderna komma att hålla sig mellan 60,000 och 70,000 kronor. Det är naturligtvis meningen, att dessa skulle utgå under en följd av år, då det icke är någon anledning att forcera arbetet, och kostnaderna skulle tagas av anslaget för riksdagens kostnader, vilket handhaves av riksgäldskontoret. Vill man då finna någon jämförelsepunkt för dessa kostnader, kan man närmast gå till tryckningskostnaderna i övrigt för riksdagstrycket, och de uppgå med mycket varierande belopp för de senaste fem åren till i medeltal 350,000 kronor. Tryckningen av de ifrågavarande för hela riksdagens historia synnerligen intressanta handlingarna skulle, om den fördelas på ett lämpligt antal år, kanske gå upp till en kostnad av ungefär 10,000 kronor om året, vilka skulle komma till de förutvarande 350,000 kr. Det är givet att från den synpunkten sett det icke är någon kostnad, som man bör draga sig för, om man anser företaget i övrigt vara av något värde. För min del har jag ansett, att det är väl värt ett sådant intresse, men i likhet med de andra reservanterna har jag ansett lämpligast att icke begära ett beslut rörande hela publikationen på en gång utan för närvarande endast yrka, att riksdagen måtte besluta,

att protokoll och därtill hörande handlingar inom konstitutionsutskottet för de tre första riksdagarna — 1810, 1812 och 1815 — nu skulle utgivvas. Då denna del av arbetet föreligger färdigt, har man större möjlighet att bedöma, om de redaktionella principer, som därvid blivit följda, även böra följas i fortsättningen, ifall riksdagen beslutar en sådan fortsättning. Kostnaderna för tryckningen av protokollen, avseende de nämnda tre riksdagarna, kunna beräknas till icke fullt 4,000 kronor. Det är sålunda vad det för närvarande är fråga om. Och jag ber att få hemställa, att kammaren ville, i likhet med vad första kammaren gjort, fatta beslut om tryckning av dessa för riksdagen så intressanta handlingar. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Ang. publika-
tion av konsti-
tutionsutskot-
tets protokoll.
(Forts.)

Herr Vahlquist: Jag anser mig skyldig meddela, då jag icke reserverat mig utan skrivit mitt namn under det beslut, vartill utskottet kommit, att jag inom utskottet dock intog en avvikande mening. Jag ansåg, att man till att börja med kunde åstadkomma lättnad för dem, som ville forska i konstitutionsutskottets handlingar, därigenom att man upprättade ett register över hela den samling protokoll, som åsyftas i föreliggande betänkande. Emellertid vann mitt förslag ringa understöd och det ledde således icke heller till något beslut av utskottet. Sedan kom ju frågan att ställa sig så, huruvida man skulle gå med på den ståndpunkt reservanternas intagit eller man skulle gå med på utskottets förslag. Jag fann då riktigare att gå med på utskottets förslag på grund därav, att den åtgärd, som av reservanternas föreslogs, icke kunde vara av så synnerligen stor betydelse. Hade det åter gällt att offentliggöra hela serien protokoll, skulle detta förorsakat avsevärda för att icke säga ganska stora kostnader, nämligen bortåt 80,000 kronor, och jag ryggade något tillbaka härför. Och jag befarar, att om man går med på reservanternas förslag, man nog givit på hand, att resultatet blir detsamma som ett bifall till förslaget i dess helhet.

Det är möjligt, att jag icke riktigt kan bedöma och förstå det värde, som ett sådant arbete skulle äga, vilket här föreslås, men i alla fall fann jag, att kostnaderna voro så stora, att jag icke ansåg mig böra gå med på förslaget. Jag anser mig därför, herr talman, böra yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Söderberg i Stockholm.

Herr Kristensson: Då jag deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, så ber jag att få yttra några ord. Den synpunkt jag måste lägga på saken är lekmannens. Jag kan icke finna annat än att det är litet underligt att just för samma tidningspress, som ideligen brukar i ganska förhånande ord tala om våra dagars riksdagstryck, nu värdet av en del äldre riksdagsprotokoll från långt tillbaka i tiden synes så oändligt stort.

Den förste talaren yttrade, att de av konstitutionsutskottet be-

Ang. publika-
tion av konsti-
tutionsutskot-
tets protokoll.
(Forts.)

handlade motionerna, som icke trycktes, säkerligen innehölle en rikedom på uppslag. Jag medger gärna det. Men vad kallar man sådana motioner nu för tiden? Jo, man kallar dem omogna.

Jag för min del har ryggat tillbaka för kostnaderna för tryckningen av ifrågavarande handlingar, och jag behöver icke sticka under stolen med, att det är min övertygelse, att om vi bifalla reservationen i dag, så betyder det i verkligheten ett beslut för det hela. Det är icke troligt, att en kommande riksdag, då en ny motion föreligger om att låta trycka protokollen för ytterligare några riksdagar, verkligen avslår en sådan framställning, därest man bifaller det nu föreliggande förslaget.

Nu är det ju ändå så, att alla dessa handlingar, varom det här är fråga, äro tillgängliga för arkivforskare. Och det finnes möjlighet att taga reda på de principer, som föreligga såväl i konstitutionsutskottets protokoll som i alla de motioner, som väcktes och som icke ledde till något resultat. Här förefinnes ett ypperligt material för en massa doktorsavhandlingar i än den ena än den andra riktningen på detta stora forskningsområde. Jag undrar, om man ändå icke kan tro, att de verkligt stora uppslagen och initiativen komma till offentlighetens kännedom genom dem, som närmast äro intresserade av att ingående studera dessa saker, utan att man behöver trycka alltsammans i ett sammanhang. Som nu förslaget är lagt, är det ju icke fråga om att trycka protokollen fullständigt, ty det blir dock så, att åt den person, som eventuellt av fullmäktige erhåller i uppdrag att fullgöra ifrågavarande arbete, kommer att inrymmas ganska stor subjektiv frihet vid avgörande av vad som verkligen skall medtagas eller ej. Och även det är för mig ett skäl till att vi icke på statens bekostnad skola låta trycka hela denna vidlyftiga historia. Det är givet, att om det uppslag vinner anslutning, som herr Vahlquist framfört, och som går ut på tryckande av ett register, skall detta kunna bli till ledning för de arkivforskare, som vilja gå till studium av 1800-talets politiska historia. Då är möjlighet beredd för arkivforskare att taga reda på vad som för dem, kan vara av intresse.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Edén: I motsats till den senaste ärade talaren skall jag be att få så enträget jag det förmår yrka bifall till reservationen. Såvitt jag kan finna, är denna lilla utgift, som nu ifrågasättes, en av dem, som skulle ge riksdagen och över huvud den politiska bildningen i vårt land en alldeles ovanligt god behållning. Det är nämligen icke så, som den senaste talaren tycktes antaga, att dessa protokoll och därtill hörande handlingar endast ha intresse för blivande arkivforskare, sålunda ett mera akademiskt intresse.

För mig är det alldeles klart, att vad som där finnes bevarat har det allra största intresse för den *allmänna* politiska bildningen, för ett studium, som lika väl kan bedrivas av riksdagsmän utanför akademiska kretsar eller av medborgare utanför

riksdagen, som det kan bedrivas eller bedrives av de egentliga forskarna. I dessa protokoll och därtill hörande handlingar ligger ännu i dag, kunna vi säga, nedlagd en fortlöpande och mångskiftande ström av de olika åskådningar, som under ett helt århundrade gjort sig gällande här i landet på några av de allra viktigaste områdena inom samhällslivet. Och när vi alla veta, att den svenska författningen och den svenska författningsutvecklingen hör till det mest originella och intressanta, som över huvud taget finnes i Europa, och är av sådan beskaffenhet, att jag tror vi alla kunna vara överens om att den är värd att studeras av vem som helst, som har intresse för sitt lands konstitutionella utveckling, då böra vi förstå, att de här ifrågavarande handlingarna, om också till det yttre oansenliga, kunna vara av mycket stor betydelse för ett sådant fördjupande av den politiska sikten, som jag talat om.

För de år det nu närmast är fråga om skall jag endast påminna om, att i protokollen från år 1810 ha vi berörda en del frågor om den allra första tillämpningen av 1809 års regeringsform, i protokollen från år 1812 möter en så viktig sak som tillkomsten av vår ännu gällande tryckfrihetsförordning, som i konstitutionsutskottets protokoll och till utskottet inlämnade memorial varit föremål för en synnerligen ingående diskussion. I protokollen från 1815 har man bland annat förhandlingarna i samband med riksaktens tillkomst både i utskottsprotokollen och i de bilagda handlingarna. Såsom härav framgår, kunna redan de tre år, som jag nu nämnt, ehuru de äro de äldsta och i viss mån de jämförelsevis fattigaste, vart och ett för sig, ge exempel på synnerligen viktiga politiska ärenden, som man kan få belysta ur utskottsprotokollen och deras bilagor. Jag kan därför icke finna annat än att riksdagen och nu närmast andra kammaren borde gå med på det yrkande, som framställts. Det är alldeles givet, att man kan hava olika uppfattning om det är skäl att redan nu bestämma sig för att senare göra en fortsättning ända fram till det år, då utskottsprotokollen på grund av tryckfrihetsförordningens förbud icke längre få offentliggöras. Jag vill emellertid för min del hava uttalat, att jag tror, att när vi väl börjat denna publikation, komma vi att fortsätta den, icke därför att det i och för sig är nödvändigt, utan därför att när man blott fått studera denna publikation för de tre åren 1810, 1812 och 1815, så skall man säkerligen finna, att den innesluter så mycket av värde och att den verkligen har så mycket att giva, att man icke vill avbryta utgivandet av serien i dess helhet.

Vad kostnaden beträffar, kan det låta som om 80,000 kronor vore en betydlig summa. Men den förste talaren har redan visat, att denna summa kommer att utgå under en lång följd av år, efter all sannolikhet icke snabbare än att den tar i anspråk, låt oss säga, ett och ett halvt årtionde, kan hända ännu längre tid. Det finnes ju nämligen intet skäl att forcera en

Ang. publikation av konstitutionsutskottets protokoll.
(Forts.)

Ang. publika-
tion av konsti-
tutionsutskot-
tets protokoll.
(Forts.)

sådan utgivning. Och då blir årssumman, även om publikationen kommer att fortsättas, ganska obetydlig. Det blir icke mer än vad riksdagen beviljar för en hel del andra publikationer, även de av intresse, men de flesta icke av så *allmänt* intresse som den här ifrågavarande publikationen. Riksdagen anslår exempelvis årligen flera tusen kronor för historiska publikationer från äldre tider. Jag kan då icke finna annat än att riksdagen även kan taga på sig detta anslag för en publikation från 1800-talet, om det också kommer att utgå under 15 à 20 år. Såsom den förste ärade talaren antydde, torde även vissa möjligheter finnas att något reducera de beräknade kostnaderna; särskilt för de första åren böra dessa icke behöva bli så stora som i den verkställda utredningen beräknats, då ju mycket redan blivit tryckt i den samling för åren 1810—1815, som förut utgivits.

Jag skall sluta som jag började. Jag tror, att frågan, så liten den än kan synas, i alla fall är av den art, att andra kammaren skulle hedra sig, om den visade sig uppskatta vad det betyder att för en större krets än den strängt begränsade akademiska bereda möjlighet att tränga in i vår märkliga konstitutionella historia. Det finnes säkerligen knappast något otryckt material, som betyder så mycket för en allmän insikt i denna historia som dessa protokoll, men det materialet blir aldrig tillgängligt för allmänheten om det får ligga såsom det nu ligger. Om det bleve offentliggjort komme det däremot att utöva ett mycket befruktande inflytande på den allmänna insikten och på den allmänna förmågan att förstå vår konstitutionella utveckling.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Edén förenade sig herrar vice talmannen *D. Persson, Welin* och *Hermelin*.

Herr *Lundström* i Göteborg: Herr talman! Detta ärende påminner i åtskillig grad om en framställning, som för två år sedan kom ifrån bankoutskottet till kamrarna, då fråga var om att få förstöra en betydande del av riksdagens originalhandlingar. Framställningen var, märkvärdigt nog, enhälligt tillstyrkt av bankoutskottet, men denna kammare sade ifrån utan votering, att det icke skulle få ske. Om vi således den gången gent emot ett enhälligt bankoutskott kunde säga vår tanke angående värdet av att riksdagens publikationer bibehållas, så hoppas jag, att vi nu, då det finnes en reservation till utskottsbetänkandet kunna göra detsamma, isynnerhet som det gäller en så viktig publikationsfråga som beträffande de äldsta konstitutionsutskottsprotokollen från vår grundlags barndomsdagar. Det är, såsom den senaste talaren, min ärade kollega på Uppsalabanken påpekat, av ytterst stor vikt att vi få full kännedom om vilka åsikter den generation, som skapat vår grundlag och den närmast därefter kom-

mande hade om denna grundlag. Och jag får säga, att då kostnadsfrågan här så starkt blivit påpekad, måste en synpunkt, som icke blivit tillräckligt framhållen ytterligare understrykas. Vårt eget släktled trycker av allt det som förekommer i det offentliga livet och enkannerligen här i riksdagen. Kostnaden för detta — ja, den frågan hör icke hit, men man kan väl säga, att om exempelvis vid utredandet av högst obetydliga frågor av de statsmannatankar, som då framkomma, man gjorde yttrandena något kortare och därigenom minskade trycknadskostnaderna, så skulle icke blott ganska mycket kunna inbesparas för att trycka flydda generationers minst lika djupa statsmannatankar, utan även ett överskott uppstå.

Ang. publika-
tion av konsti-
tutionsutskot-
tets protokoll.

(Forts.)

Det förefaller mig därför, som om det vore något nästan belämnande däri, att vårt släktled icke anser sig hava råd att i detta fall trycka något av gångna släktleds yttranden och inlägg på detta område.

Den talare, som näst före den sista hade ordet, nästan insinuerade, att därför att man icke skulle trycka allt vad som finnes inom dessa volymer av konstitutionutskottets protokoll utan göra ett urval bland dessa handlingar, så skulle utgivandet bli mera subjektivt och partiskt. Det får jag säga, att om han något känt till, hur det ifråga om aktpublikationer går till inom vår vetenskapliga värld, så skulle en sådan insinuation icke behövt framkomma och en sådan beskyllning på förhand icke behövt göras. Jag tror gent emot herr Kristensson, att en kommande generation kanske kommer att sätta mera värde på att vi bevarat och gjort tillgänglig en del av en förgången generations politiska uttalanden än att vi nu bevara varje ord av vårt eget släktled.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Lindman* och *Indebetou*.

Herr *Hallendorff*: Herr talman! Det är nästan genant att uppträda, då redan två professorer talat i denna debatt, men när härom dagen tre borgmästare yttrade sig i frågan om social arrendelagstiftning, så kan det kanske i denna fråga ursäktas, om tre professorer uppträda.

Jag ber att få betona, att jag i så gott som alla delar instämmer i vad herr Edén för en stund sedan anförde, väl har jag mycken böjelse att böja mig för budgetsäl, men jag känner mig också övertygad om att riksdagen, och särskilt denna kammare, skall vara beredd att taga de utgifter som komma ifråga, blott man har klart för sig att saken verkligen är värd kostnaden.

Herr Edén underströk nyss betydelsen av dessa handlingar ur den synpunkten att vi skulle få bättre kännedom om vår nuvarande författnings tillkomst. Jag erinrar herrarna om, att under den sista valkampanjen fälldes åtskilliga ytterst skarpa uttalanden om den politiska okunnigheten i vårt land och att vi borde förbättra vår insikt på det politiska området så mycket

Ang. publika-
tion av konsti-
tutionsutskot-
tets protokoll.
(Forts.)

som möjligt. Jag tror verkligen, att en av de största svagheterna i detta fall har varit den klena grund som vårt politiska studium i allmänhet haft därigenom att politiska handlingar från äldre skeden tryckts i så ringa utsträckning. Herr Lundström påpekade, hur frikostig man är med att publicera allt som säges i våra dagar, under det att äldre tiders publikationer äro relativt knapphändigt tilltagna. Motsatsen är förhållandet i t. ex. England, det land med vars författning vi gärna jämföra vår. Sedan gammalt har man där i dess »blå böcker» och i hela det stora parlamentariska trycket en oerhörd skatt, men hos oss har tidigare ganska litet av politiska handlingar blivit tryckt. Kunna vi nu i någon mån reparera detta genom att trycka en del av det viktigaste från äldre tider, så vore det väl använda pengar. Jag är för min del också övertygad därom, att har början gjorts, kommer kammaren sedan icke att tveka om lämpligheten att fortsätta. Den utgift det är fråga om kan icke vara av tyngsta slag.

Jag ber jämväl, att få erinra herrarna om, vilket starkt intryck det gjorde härom året, när professor Warburgs undersökning om Johan Gabriel Richert utkom. Den verkade så särskilt starkt just därigenom, att författaren i denna publikation meddelade avtryckta autentiska handlingar från hans verksamhet. Man kände där och väsentligen genom dessa handlingar att tiden själv och hela dess åskådning med ett slag ryckte närmare. Så kommer det även att bli här. Jag tror visserligen icke, att den stora publiken kommer att sätta sig ned att läsa dessa akter, men de bli i alla fall ett värdefullt material för tidningar, tidskrifter och enskilda studerande, ett material, vars betydelse icke kan överskattas. Hade det gällt — jag hoppas att jag icke sårar konstitutionsutskottets nuvarande ordförande eller någon annan av dess ärade ledamöter — hade det gällt de nuvarande inom detta utskott förda protokollen tror jag icke, att jag skulle haft så stort intresse av att de blivit tryckta, ty, såsom det påpekats i den ursprungliga motionen, så var det något helt annat med de protokoll, som förekommo under första tiden efter 1809 än med de nuvarande. Där finner man en del av de viktigaste då framträngande politiska åskådningarna bättre ådagalagda än på annat håll. Vi ha därför alla skäl att ägna dessa akter vår uppmärksamhet och jag hoppas, att herrar ledamöter i bankoutskottet ta sig en funderare på saken och icke så energiskt som förut sätta sig emot reservationen.

Herr Palmstierna: Herr talman! Jag skall endast be att få yttra ett par ord för att tillkännage min anslutning till reservationen. Det är dock så, att vad som skulle tryckas, föreligger nu i ett enda exemplar, vilket gör att den forskning, som borde ha detta material, får sitt arbete därigenom i högst väsentlig grad försvårat. Tillika vill jag erinra kammarens ledamöter om att vad här kommer fram i dagen är aktstycken,

som visa hur reformer födas, komma fram i sitt första späda skick, innan de i mognadens tillstånd framträda, så att majoriteten omfattar desamma. Även för reformernas historia är det av värde att en större allmänhet kan få del av de urkunder, som här äro ifråga.

Ang. publikation av konstitutionsutskottets protokoll.
(Forts.)

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Det är ganska djärvt av mig att uppträda i denna debatt och hävda en avvikande mening, sedan så många lärda män yttrat sig i frågan.

Jag har biträtt det beslut, vartill utskottets majoritet kommit, därför att jag anser, att kontentan av konstitutionsutskottets verksamhet är innesluten i de betänkanden, som avgivits vid de skilda riksdagarna, och dessa betänkanden äro redan tillgängliga. Där äro ju sammanförda de resultat, som utskottet kommit till under årens lopp, och det är dessa utskottsutlåtanden, som i sin tur satt sin prägel på riksdagens beslut i konstitutionella frågor. Viktiga bidrag till vår politiska historia lämna vidare de motioner, som blivit avgivna, och dessa finnas likaledes tryckta.

Nu ha en rad talare anfört, att i konstitutionsutskottet i gamla tider förekom en hel del synnerligen vidlyftiga diskussionsprotokoll, där det finnes inlägg av berömda och kända män. Dessa diskussionsinlägg skulle vara synnerligen intressanta och belysande för de politiska åskådningar, som gjorde sig gällande. Detta är nog alldeles riktigt, men man får genom att läsa ifrågavarande protokoll endast brottstycken ur de berömda männens livsgärning och dessa brottstycken få sammanställas med uttalanden, som äro till finnandes på andra håll, om man skall kunna bilda sig en uppfattning om deras ställning till föreliggande konstitutionella frågor. Jag vågar vidare ha den uppfattningen, att dels med en begränsad upplaga och dels på grund av ämnets själva natur arbetet icke skulle komma så synnerligen många till godo. Ett fördjupande av insikten i konstitutionella frågor skulle för övrigt kanske kunna föranleda någon konstitutionell konflikt, och det vore väl icke så eftersträfvansvärt?

Det måste jag emellertid säga, att hellre än att taga reservanternas förslag skulle jag kunna gå med på motionen, ty reservationen innebär endast, att när man trodde det icke vara möjligt att komma till ett beslut om en utgift på 70,000 à 80,000 kronor på en gång, tänkte man, att det skulle vara lättare att nu gå ett litet stycke och sedan inkomma med förnyad framställning om att komplettera det, som redan vore utgivet av ifrågavarande års protokoll. Det är då riktigare att nu tillägga det som återstår än att stanna vid ett beslut nu, som kommer att efterföljas av förslag om att fortsätta utgivandet.

Ånskönt jag måhända icke skall anses fullt modärn till min

Ang. publika-
tion av konsti-
tutionsutskot-
tets protokoll.
(Forts.)

åskådning, vågar jag tro, att det icke har någon så oerhörd betydelse för fördjupande av allmänhetens politiska bildning att källskrifterna till vår konstitutionella historia bli i tryck tillgängliga. Hade det förelegat ett verkligt starkt behov att få dem tryckta i större utsträckning än nu är fallet, skulle säkerligen det enskilda initiativet härvidlag gjort sig gällande. Jag ber att få vidhålla utskottets yrkande.

Herr Jansson i Djursåtra: Herrar Wijk, Edén och flera andra talare ha utrett vad saken handlar om, vilka akter som skulle komma under behandling och sovring samt tryckas. Jag skall icke förlänga debatten i det avseendet, men jag vill tillkännagiva min synnerliga glädje över att det yppat sig en möjlighet för en större allmänhet och icke bara för forskare att få del av de historiska handlingar, som innefattas i konstitutionsutskottets gamla protokoll. Det är icke minst för den stora allmänheten och ledamöterna av denna kammare av vikt att kunna på något lämpligt sätt få del av det arbete, de tankar och den mängd upplysande handlingar, som finnas bevarade i konstitutionsutskottets protokoll och som i alla fall utgöra grunden för kännedomen om vårt konstitutionella liv sedan 1810. Vi, som sitta i riksdagen och genom våra förhandlingar och beslut giva innehåll åt det konstitutionella livets former i våra dagar, ha både rätt och skyldighet att sätta oss in i själva utgångspunkterna för detta konstitutionella liv. Men det är omöjligt för oss nu, därför att en del handlingar, som äro belysande för detta område, knappast äro tillgängliga för andra än forskare och dem som ha synnerligt förstånd i hithörande frågor. Jag ber därför, herr talman, att på det varmaste få förorda bifall till reservationen och hoppas, att många lantmän gå med på det förslaget.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag ber att få instämma i vad den siste talaren anförde. Det är alldeles nödvändigt att vi här i landet få börja läsa källskrifterna till vår politiska historia och ekonomiska historia. Förra året väckte jag en motion i samma syfte nämligen att riksdagen skulle bevilja anslag för att trycka historiska akter rörande våra statsdomäners öden och särskilt utvecklingen av den ekonomiska liberalismens genombrott i förra århundradet. Denna framställning avslogs emellertid av riksdagen. Jag ser i denna motion som framkommit en förhoppning att tryckandet av viktiga dokument ur vår kulturhistoria därmed skall taga sin början. Vi formligen drunkna i en massa tryck om alla möjliga detaljer. Jag undrar, om icke tiden vore inne för att vi en gång kunde få lättare tillgång till de historiska urkunder, varpå vi bygga vår egen historiska utveckling, och allt som är av verkligt värde för forskaren att känna. Däremot vore mängden nästan tacksam, om man kunde befria oss från den översvämning av publikationer i detalj-

frågor som vi dagligen och stundligen få se på våra pul- *Ang. publika-
tion av konsti-
tutionsutskot-
tets protokoll.*
peter. *(Forts.)*

Herr Kristensson: Endast några ord med anledning av herr Lundströms omnämmande av att utskottet föreslagit, att vissa historiska akter skulle förstöras. Genom den framställning, som herr Lundström gav av saken, fingo vi i bankoutskottet sken av att vara riktiga vandaler. Jag vill nu emellertid säga, att det ifrågavarande förslaget understöddes av högste vårdaren av våra riksarkivalier, och när han föreslagit, att ingen enda handling skulle förstöras, som ej förut var tryckt, så gingo vi med på förslaget. Det skulle sålunda icke inneburit en så förfärlig fara för det konstitutionella livet, om de ifrågavarande akterna, som man icke hade plats för, blivit förstörda.

Nu ha väl herrarne ändå skjutit litet över målet. Tro herrarne, att allmänheten får en så oändligt stor insikt i politiska ting däri-genom att dessa gamla protokoll bli tryckta i 600 exemplar? På biblioteket förvaras ofantliga massor tryck från 1800-talets början. Hur många fördjupa sig i den litteraturen? Läs herrarna allt som tryckes nu ens?

Herr Welin: Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till reservationen, och jag vill därvid peka på ett förhållande, som icke tillräckligt betonats här, nämligen det att vi böra ställa det så, att våra riksdagsförhandlingar bli tillgängliga så fullständigt som möjligt. Här finnes tryckt allt, som före-kommer icke blott i de nuvarande kamrarna, och som en gång före-kommit i de gamla stånden, utan också det, som rör utskottens arbe-ten med undantag av sådant, som icke efter tryckfrihetsförordningen får offentliggöras från konstitutionsutskottet. Det förefaller mig, som om det vore en enkel konsekvens härav, att riksdagen sörjer för, att de handlingar, som angå konstitutionsutskottet, komma till offentlighetens kännedom i den mån, som tryckfrihetsförordningen tillåter det. Jag anser det därför vara en helt naturlig sak, att det förslag framkommit, som här föreligger, och jag önskar därför också, att det måtte vinna riksdagens bifall. Det har ju påpekats från flera håll, att de handlingar från en intressant period i vår konsti-tutionella utveckling, som det gäller att få tryckta, lämna ett ytterst viktigt bidrag till vår inre historia. Förr eller senare blir det ett oavvisligt behov att publicera dessa aktstycken, och därför är det skäl i att redan nu verkställa det, som förr eller senare måste komma som en nödvändighet. Det har talats om, att man kan gå till käll-skrifterna direkt, men praktiskt taget äro dessa icke tillgängliga mera än här i riksdagsarkivet. Visserligen kunna forskare få låna dessa handlingar till arkiv i andra delar av riket, men det möter svårigheter att på det sättet få del av desamma. Det är självklart, att offentliggörandet i hög grad skall bidra till att underlätta studiet av den period i vår historia, som ifrågavarande urkunder om-fatta. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Ang. publika-
tion av konsti-
tutionsutskot-
tets protokoll.
(Forts.)

Herr Juhlin: Det var faktiskt ingen inom utskottet, som ville tillstyrka förslaget, sådant som det där ursprungligen förelåg. Det var sedermera under behandlingen av frågan, som det yrkande framkom, vari reservationen utmynnar. Majoriteten inom utskottet utgick från den uppfattningen, att hade riksdagen en gång beviljat anslag, skulle man nog draga försorg om att så skedde även i fortsättningen, och de som här uppträtt för reservationen ha ju ock antytt, att så skulle bli fallet. Såsom utskottets vice ordförande framhöll, var det kostnaderna som avskräckte oss från att gå med på framställningen. Vi ha noga ventilerat frågan från olika synpunkter och kommit till den uppfattningen, att det i allt fall skulle bli ett försvinnande fåtal, som komme att begagna sig av de handlingar, som det här gäller, även om de bleve tryckta. Och då de i alla fall funnes tillgängliga för forskare, vore de ju inga fördolda handlingar.

Men det vill jag till sist säga, att om andra kammaren beviljar det ifrågasatta anslaget, som säkerligen icke kommer att understiga utan sannolikt överstiga vad man beräknat, så inte skall jag taga den saken så synnerligen hårt.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 5.

Härefter föredrogos vart för sig:

bankoutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner om pension till korrekturläsaaren i riksdagens tryckeriexpedition H. A. Brander; samt

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning dels av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909 och dels en i samma ämne väckt motion; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 18 och 22 regeringsformen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Ang. ändringar av § 18 i lagen om val till riksdagen.

Efter härpå skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om ändring av § 18 i lagen om val till riksdagen begärdes ordet av motionären

Herr Nydal, som anförde: Herr talman! Då jag begärt ordet vid detta utlåtande, som behandlar en av mig väckt motion i syfte att få till stånd större valkretsar vid val till andra kammaren och därmed en mera rättvis fördelning av platserna mellan de olika grupperna, än vad som är möjligt med den nuvarande valkretsindelningen, så är det icke för att yrka bifall till motionen, vilket jag tror skulle vara lönlöst, och ej heller för att giva anledning till en platonisk debatt, som jag tror, att kammaren i denna bråda tid helst ser, att den förskonas ifrån. Jag ber endast få säga, att ehuru den motivering, som utskottet anfört för sin avstyrkande hemställan, icke synes mig fullt tillfredsställande eller övertygande, så är jag å andra sidan icke heller så värst missbelåten därmed, då att döma av vad utskottet skriver i sista stycket av sin motivering, motionen onekligen, såsom det heter, fallit framåt, sedan den förra gången förelåg. Jag tror mig därför också kunna hoppas, att en omläggning av valkretsarna i den riktning, som jag tagit mig friheten att föreslå, skall komma att beslutas och verkställas före de allmänna valen 1917. Och då även enligt min åsikt en förändring i valkretsindelningen i alla händelser icke bör ske före de nu snart förestående valen, så anser jag, att ingen väsentlig skada sker därmed att motionen nu faller. Jag tror också med visshet, att motionen eller något annat, möjligen bättre, förslag i samma riktning skall komma att upptagas under nästa treårsperiod, ehuru det då visserligen icke blir jag, som då kommer att motionera.

Ang. ändringar av 18 § i lagen om val till riksdagen.
(Forts.)

Jag har, herr talman, som sagt, icke något yrkande att framställa.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Bankoutskottets utlåtande, nr 8, angående avsättande av medel till fonden för statsskuldens amortering föredrogs härpå; och biföll kammaren därvid vad utskottet hemställt.

§ 8.

Vidare förekom till behandling lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om lagstiftning till skydd mot olovligt tillägnande av kottar.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 2, hade herr *Barthelson* hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t täcktes taga under omprövning, huruvida icke i strafflagen borde meddelas uttryckliga bestämmelser, ägnade att bereda skydd mot olovligt tillägnande av kott, ävensom därefter för riksdagen fram-

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar. lägga det förslag till lagstiftning i ämnet, vartill omständigheterna föranledde.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt straffbestämmelser skulle kunna meddelas till förekommande av olovligt tillägnande av kottar från växande träd å annans mark, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer:

dels av herr *Alexanderson* i fråga om viss del av utskottets motivering,

dels ock av herrar *Lindhagen*, *Stärner Schotte*, *Persson* i Norrköping, *Olsson* i See och *Igel*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Igel*, som anförde: Herr talman! Herr *Barthelson* i första kammaren har väckt motion om lagstiftning emot fritt tagande av tall- och grankottar. Det har här i landet intill denna tid varit vanligt, att man tagit kottar, där man kunnat få dem, och man har icke ansett sig behöva begära lov till det. Man har icke ansett, att det varit något förbud därför. Nu har emellertid det ordet använts, att det skulle vara »olovligt» borttagande av kottar; uttrycket användes både i utskottsbetänkandet och i motionen. Om det nu är så, att det egentligen icke är förbud eller att det icke säges i lagen, att ägaren av skogen och träden även äger disponera över kottarna, då vill det ju också till att man har mycket goda skäl för att tala om »olovligt» borttagande av kottar. Det har ju, som sagt, varit brukligt här, att man tagit dessa kottar såväl som vilda skogsbär. Det har varit någonting, som den stora allmänheten, både den ene och den andre, haft rätt till. Emellertid har det på senare tiden kommit därhän, att man sökt få bort detta. Det är nu icke länge sedan historien om de vilda skogsbärens var före här i denna kammare. Nu har man fått en ny historia, och det är historien om kottarna. Uppenbarligen ser det ut, som om man skulle vara beredd på att göra offer åt den heliga äganderätten vartenda år här i riksdagen. För min del håller jag på äganderätten och tycker, att den är bra att ha, och jag är glad åt den. Men jag håller den ingalunda så helig, att man skall göra offer åt den vartenda år, utan jag anser, att vi böra låta den vara i ungefär det skick den är. Ty de personer, som kunna göra sig förmåner av att taga kottar, torde mycket väl behöva dessa kottar, och varför skulle man då taga ifrån dem dessa förmåner, som de hava.

Ja, man menar, att på grund därav att man är jordägare och

även ägare av träden, så skulle man även hava rätten att taga det, som växer på träden. Man resonerar som så: frukten på fruktträder är utan tvivel ägarens och den får icke någon olovligen taga; kottar äro ju också en frukt, menar man, och då bör det vara enahanda förhållande med dem som med frukt. Men det är nog så, att av gammalt hade frukten egentligt värde, under det att kottarna förr i tiden icke hade något egentligt värde. Det är senare tiders förhållanden på skogsskötselns område, som givit kottarna värde, och när de fått handelsvärde då böra de, menar man, förbehållas skogsägaren.

Motionären har velat taga bort rätten att plocka kottar på såväl *växande* som *fällda* träd. Utskottet har dock en annan mening, nämligen att det här kunde vara nog med att förbjuda plockning av kottar på *växande* träd. Man skulle sålunda undantaga kottarna på fällda träd eller på marken o. s. v., men de kottar, som sitta på växande träd, skulle man förbjuda människorna att taga. Huvudargumentet för detta är, att kottplockarne förstöra skogen till den grad, att det från skogsvårdssynpunkt är nödvändigt att förbjuda kottplockningen. De skulle förstöra skogen, så att därmed stor förlust åstadkommes. Nu är det nog så, att det är icke så farligt med detta, som utskottet velat låta påskina. De, som t. ex. hava mindre skogar, hava mycket god tid att se till sina skogar själva. För att få skog för husbehov, det må vara till byggnader, stängsel, bränsle eller annat, går skogsägaren vanligen igenom skogen och ser efter vindfällnen och torkade träd, som stå på rot, och även om det är något skadat träd. Han tager då detta. I de flästa fall räcker emellertid detta icke till, utan han får lov att hugga ned fullkomligt friska träd. Skulle det då hända så illa, att någon, som plockat kottar, brutit av en kvist, så tager han detta träd, och någon skada har därigenom icke uppstått för honom. En mindre skogsägare har ju god användning för det trädet, och ett annat kan i dess ställe sparas, så att någon egentlig förlust har icke uppkommit på hans jord. Något annorlunda ställer det sig kanske för dem, som äga de stora skogarna, men det torde icke bli någon stor förlust för dem heller. En stor del av dessa träd, som tillhöra fröträden, kan man säga äro alldeles oåtkomliga. Är det t. ex. en som mäter tio meter upp till kronan, där kottarna sitta, så är det alldeles visst, att kottplockarna icke kunna taga sig upp till kronan på sådana träd. Tallen är därför säkerligen på hyggen fullkomligt skyddad. Och det torde i många fall vara samma förhållande med granen. Den är ju något mera utsatt på hyggen, därför att den är kvistrikare, men det finnes också grenar, som icke äro så lätta att komma åt. Där behöver man således icke befara någon skadlig åverkan, utan det är mera uppkonstruerat än verkligt.

Så är det en sak till, som man får tänka på här, nämligen skogskulturen. Skulle man nu förbjuda att taga kottar på väx-

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

ande träd, så är det alldeles klart, att det kommer att minska tillgången på skogsfrö. Det är icke många av skogsägarna själva, som hava tid att syssla med tillvaratagande av kottar, utan det blir barn och personer, som kunna hava tid därtill och använda den tid de ha för detta. Detta kommer naturligtvis både skogsvårdsstyrelserna och andra väl till pass. Blir det nu ett sådant förbud, som det här ifrågasatta, så är det många, som då de få höra, att det är förbud på att taga kottar, utsträcka det över hela linjen; och åtskilliga, som icke gärna se, att andra använda sig av en förmån, som är dem given, komma då att skrämma dem. Så blir det brist på skogsfrön, vilket ju skulle vara ganska kännbart. Vi vilja ju gärna, att man helst ställer det så, att det icke är någon brist på skogsfrö utan att det finnes tillräcklig tillgång på inhemska skogsfrön för vår skogskultur, alldenstund detta inhemska skogsfrö är bevisat vara ofantligt mycket bättre än det utländska.

Nu har här invänts, att man understundom skulle taga kottar av för unga träd, varigenom man icke finge gott frö, och man skulle också få frö från en trakt, som icke passade på en annan trakt. Ja, de sakkunniga på detta område få väl försöka att även i fortsättningen såsom hittills se till, att de få frö som är lämpligt, och att man får lämpligt frö för de särskilda trakterna.

Jag tror, att en sådan lagstiftning som den här ifrågasatta icke är vare sig nyttig eller nödvändig, och därför att jag har den uppfattningen, skall jag, herr talman, be att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation, som är fogad vid betänkandet.

Härpå yttrade:

Herr Holm: Jag skall be att få yttra några ord i den föreliggande frågan. Olägenheterna av bristen på bestämmelser i fråga om kottplockning torde i och genom ifrågavarande motion vara fullkomligt ådagalagda. Dessa olägenheter bestå ju dels däri att skogen ofta skadas genom ovarsamma kottplockare, och dels däri att bestånden i vissa fall genom att berövas sina kottar förlora förmågan att föryngra sig. Denna senare olägenhet hör ju visserligen ännu så länge till undantagsfallen, men jag har dock velat fästa uppmärksamheten på just denna sida av saken, då jag anser, att den kan leda till mycket uppenbara orättvisor. Jag tänker härvid på den bestämmelse i lagen angående värden av enskildas skogar, som säger, att avverknung må icke så bedrivas, att skogens återväxt uppenbarligen äventyras. För att nu skydda sig för följderna av överträdelse av denna lag pläga ju skogsägarna, när de avverkat ett område — och de ha då vanligen avverkat allt salutugligt virke — kvarlämna för återväxten särskilt tjänliga träd för att på detta sätt utan att betungas med särskilda kulturkostnader erhålla åter-

växt. Skogsägarna kunna nu icke hindra, att kottplockare skatta dessa fröträd på alla kottar och att därigenom den situationen uppstår, att han antingen blir i saknad av återväxt eller också nödgas vidkännas avsevärda kostnader i och för sådd eller plantering. Jag vet, att dylika fall faktiskt förekommit, och i och med det att efterfrågan på kottar ökas, kommer dessa fall naturligtvis att bli allt talrikare. Enbart detta förhållande anser jag fullt motivera en förändring. Ty jag kan icke anse det rimligt, att skogsägare, som genom lagen åläggas vissa skyldigheter i avseende på åstadkommande av återväxt, skola berövas möjlighet att utan orimliga kostnader uppfylla dessa sina skyldigheter.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

Jag kan visserligen i viss mån dela de liberala reservanternas betänkligheter mot lagbestämmelser, som åsyfta generella straffbestämmelser mot all kottplockning från växande träd. Men jag tror, att med den mildare motivering, som utskottet givit sitt skrivelseförslag, man icke behöver anse sig bunden till åtgärder, som på något sätt skulle komma att skada skogsvårdens intressen. Jag menar nämligen, att bestämmelserna skulle kunna så avfattas, att på samma gång man ser till att det icke göres alltför svårt att åtkomma kott, man även skulle i någon mån tillgodose skogsägarnas intressen. Detta skulle ju exempelvis kunna ske genom att åt konungens befallningshavande i respektive län lämnades rätt att på därom av ägaren framställd begäran och när förhållandena så kunde anses erforderligt fridlysa vissa områden för all kottplockning. Detta är ju, som sagt, endast ett exempel, och en blivande utrednings resultat finge naturligtvis därom lämna närmare anvisning.

I sin reservation anför de liberala reservanterna här, att »det lär visserligen emellanåt förekomma, att grenar och kottar avbrytas för att åtkomma kottarna». Jag vill då nämna, att samtliga rikets överjägmästare, domänstyrelsens generaldirektör och byråchefer samt minst ett femtiotal övriga skogstjänstemän uttalat sig för önskvärdheten av lagförslag i motionärens syfte, och detta just i anledning av dessa skadegörelser. Det synes sålunda, som om de nog förekomme något oftare än »emellanåt», såsom här står angivet.

De liberala reservanterna anse vidare, att man gott kan vänta med lagstiftningsåtgärder, till skogsvårdsstyrelserna göra framställning i saken. Ja, jag tror nog, att skogsvårdsstyrelserna i sinom tid skola komma med en sådan framställning, när förhållandena bliva alltför olidliga. Men det ligger i sakens natur, att skogsvårdsstyrelserna, som nu äro de förnämsta avnämarna och uppköparna av skogsfrö och kott, skola i det längsta undvika att söka vidtaga åtgärder, som kunna tänkas försvåra åtkomsten av dessa frön och kottar. Men jag anser icke, att skäl föreligga för att vi skulle vänta, tills dessa olidliga förhållanden uppstå.

Bland reservanterna anför vidare herr Lindhagen, att »landsed, när hon icke haver oskäl med sig, bör räknas för lag». Jag frågar då: kan det anses skäligt och kan det anses rättvist, att skogsägaren, som ställt fröträd för att åstadkomma återväxt på sin egen mark, icke skall kunna hindra en annan person att mitt för äga-

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

rens näsa plocka bort kottarna på dessa fröträd och därigenom beröva honom frukten av hans arbete samt möjligheten att på billigaste och naturligaste väg åstadkomma föryngring av sin skog?

Herr Lindhagen anser vidare, att upplysningsarbete genom jägmästarna bör tillgripas för att råda bot för skadegörelse. Ja, det är ju gott och väl, men jag tillåter mig dock betvivla, att herr Lindhagen själv är så livligt övertygad om upplysningsarbetets förträfflighet såsom ersättning för lag. Åtminstone visar han det icke i praktiken, ty det förefaller som han då i viss mån skulle kunna inskränka på sina egna lagförslag.

Jag ber, herr talman, att på grund av det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Sommelius* instämde häruti:

Herr *Petersson* i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Jag hade väntat att några flere av reservanterna skulle uppträda för sitt avslagsyrkande på utskottets hemställan, innan jag fullgör min skyldighet såsom utskottets ordförande, att yttra några ord till försvar för utskottets hemställan. Men då de icke gjort det, får jag begagna mig av de reservationer, som äro avgivna. De hava ju där tydligt nog uttalat sin mening.

När vi nu diskutera denna sak, så skall jag be herrarna fästa i minnet tre punkter, utgångspunkter för utskottsutlåtandet, som man måste hålla fast vid, om man vill försöka bedöma denna sak sådan den verkliga är.

Den första är, att utskottet anser att kottplockningen för närvarande icke är i lag förbjuden, så snart icke skada sker, även om plockningen sker från växande träd. I den delen är utskottet ense. Herr Lindhagen har möjligen någon avvikande mening. Han svävar nämligen på målet och tycker egentligen, att jordägarens rätt enligt lag, sådan den nu är, omfattar även kottarna och att sålunda jordägaren för närvarande har rätt att värja kottarna mot dem, som vilja plocka dem. Vi hava emellertid icke stått på den ståndpunkten utan gått ut ifrån, att det för närvarande är obestridd landssed, att var och en får taga kottar på annans mark även från växande träd, blott han icke därvid kommer skada åstad.

Det andra är, att utskottet icke ifrågasätter någon som helst inskränkning i rätten att plocka kottar på annans mark, såvitt fråga är om kottar på vindfälld eller avverkad skog eller kottar på marken. I denna del kvarstår sålunda den nuvarande rätten att fritt taga kottar oförändrad. Det är således icke rätt, när de liberala reservanterna uttala sig så, som de göra i motiveringen, då de säga att det är fråga om att nu »förbehålla kottarna» åt jordägaren. Det förhåller sig inte så. Ty utskottet har endast ifrågasatt, att kottar på växande träd skulle förbehållas jordägaren.

Det tredje är det, att utskottet allenast föreslår en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning »huruvida och på vad sätt», såsom det står i klämman, straffbestämmelser må kunna med-

delas mot plockande av kottar från växande träd å annans mark. Det är således en fullständig förutsättningslös utredning utskottet begär. Utskottet vill ha utrett, huruvida de omständigheter, som i detta avseende från olika håll åberopats, äro sådana, att de verkligen motivera ett dylikt förbud, eller om man bör låta allt vara som det är.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

Och vilka äro då skälen till denna utskottets hemställan? Jo, väsentligen och huvudsakligen skogsvårdssynpunkten. Det är så, att på detta område liksom på så många andra ha i våra dagar inträtt förhållanden, som äro ganska olika dem, som man hade att räkna med för blott åtskilliga tiotal år sedan. Vi ha börjat här i landet få en skogskultur. Skogen har fått större värde; det har i lag ålagts skogsägaren att återplantera skog på avverkad mark. Därav följer, att man behöfer tillgång på skogsfrö, och det har uppstått frökämningsanstalter, som insamla kottar och försälja frö. Kottarna ha därigenom fått ett annat värde än förut. Men därmed har också följt, att kottplockning kommit att försiggå i en vida större utsträckning än någonsin förut. Flera armar och händer än förut ha blivit sysselsatta härmed. Men härav ha följt olägenheter, som jag nu skall tala om.

Det är då först att märka, att kottplockning från växande träd i regel icke kan äga rum utan att skada sker på träden. Faktiskt är det så, att skada på detta sätt åstadkommes i mycket stor omfattning. Det är inte, som herrar liberaler säga i sin reservation, att »det lär emellanåt förekomma, att grenar och toppar avbrytas», utan det är i flesta fall det vanliga. Jag skall, om herrarna vilja vara vänliga och höra på det, be att få meddela något ur en del av de handlingar, som varit företedda för utskottet och som åberopats såsom skäl för utskottets framställning. Det är skrivelser från en mängd av rikets jägmästare och andra skogstjänstemän. Jag skall ta ett par ur högen. Här en från Hudiksvall, där en jägmästare säger, att litet varstädes, där kottplockning ägt rum, ha träden i rätt stor omfattning berövats en del grenar. På ett och annat ställe ha icke allenast grenarna avhuggits utan även trädets topp fått göra dem sällskap, och härvid synas åverkarna ha begagnat sig av telefonskodan vid upp- och nedstigandet. Jag skall be herr Igel vänligast observera, att när man är utrustad med sådana redskap för klättring i träden som dessa klätterskor, som telefonarbetarna använda, då möter det inga svårigheter att gå upp i höga träd med kala stammar och hugga ned grenar och toppar. Samme man omnämner, att »en del mindre hemmansägare» — dem ansåg ju herr Igel det icke vara någon fara för, ty om det skedde någon skada på deras skog, så kunde de använda det skadade för egen räkning — »en del mindre hemmansägare», säger han, »beklaga sig, att då en lag förefinnes, som föreskriver om återväxt, varvid densamma påräknas av kvarlämnade fröträd», så är det just dessa som kottplockarna främst ge sig på. Ty dessa fröträd, som ju äro lätt tillgängliga genom de redskap jag talade om, de äro i regel ensamstående träd, och sådana lämna, efter vad som upplyses i dessa handlingar, de bästa och

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

mognaste och rikhaltigaste kottskördarna. Alldeles detsamma uttalas av ett sakkunnigt biträde hos skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län. Överjägmästaren i Smålands distrikt omförmäler, att där nere är det brukligt, att man sätter en lie eller en skarp kniv på en stång och därmed skär ned de kottbärande grenarna, och detta åstadkommer ofta »ett fläckande, otäckt skadande sår» på den kvarvarande delen av trädet, som till och med kan äventyra, att trädet dör. Här har jag det utlåtande, jag nyss talade om, där det vitsordas, att fröträden »lämna bästa och rikligaste mängd kott», och att därför just de äro allra begärligast.

Emellertid är det även en annan sak, som måste beaktas. När kottar skola anskaffas till fröklängning så är det angeläget att få ihop så stora mängder som möjligt. Plockarna vända sig då ofta till de lättast åtkomliga förråden, d. v. s. till de mindre träden, träd, som ännu icke nått den utveckling, att kottarna lämna användbart och grobart frö. Där plockas stora massor kott, vilket dels skadar ungskogen, och dels medför, att det frö, som man får, icke är värt att klängas, utan utgör underhaltig vara. Det meddelas också från Luleå, att den kott, som där erhållits, lämnat dåligt frö, och att man därför till och med sett sig nödsakad att upphöra att uppköpa kott. Från ett annat håll meddelar en jägmästare, att han slutat att klänga kott på grund av skogsägarnas klagomål över den skadegörelse, som åstadkommes av kottplockarna. Här ligger slutligen ett yttrande från domänstyrelsen jämte ett stort antal jägmästare, vilka på det allra livligaste vitsorda önskvärdheten av den lagstiftningsåtgärd, som här är ifrågasatt.

Nu vill jag verkligen hemställa till herrarna, huruvida med hänsyn till de papper, som legat till grund för vår framställning, och som jag nu något redogjort för — det kan vara något som helst fog för de liberala reservanternas tal om *ofullständig* utredning för den begäran som utskottet föreslår. Tvärt om torde det sällan förekommit ett utskottsutlåtande, där man begär en utredning, och där man tillika redan på förhand haft så goda grunder för denna begäran som i det nu föreliggande. Man skall vänta tills skogsvårdsstyrelserna komma! Men, skogsvårdsstyrelserna få ju yttra sig i anledning av de remisser, som skulle bli följden av en skrivelse från riksdagen, och då komma ju deras utlåtanden och meningar fram.

Men så kommer jag till det som reservanterna själva tyckas anse vara det förnämsta skälet till deras avslagsyrkande. De säga, att om skadegörelse sker, så är det ju redan belagt med straff. Varför åtalar inte jordägaren? »Det gäller allenast att befordra vederbörande, som på sådant sätt missbruka sin rätt till kottinsamling, till laga näpst», säges i herr Igels m. fl. reservation. Och vidare: »Statueras av ett eller annat exempel skulle förvisso hava god verkan.» Detsamma säger också herr Lindhagen. Även han anser, att det bör statueras »ett exempel den skyldige till näpst och androm till varnagel». Jag tycker verkligen, att detta är ett hårt tal för att komma från det hållet. Jag undrar, hur det egentligen skulle

te sig, ifall några jordägare följde rådet och åtalade de skadegörande kottplockarna och fingo dem fällda. Jag har livligt klart för mig, att både herr Lindhagen och kanske även åtskilliga av de andra reservanterna skulle komma med ganska högljudna klagomål över obarmhjärtiga och snikna jordägare, som inte vilja tillåta den fattiga befolkningen att plocka kott och som ondgöras över att en eller annan gren blivit avbruten och att en eller annan topp fått följa med.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

Nej, det är inte på det sättet saken skall ordnas, utan i stället så, att det blir klart i lag uttalat, att kottplockning från växande träd — som, såsom jag förut ådagalagt, i regel icke kan ske utan skadegörelse —, också blir förbjuden utan jordägarens tillstånd. Därav skulle naturligtvis följa, att som i allmänhet taget vår svenska allmoge är mycket laglydig, så komme det snart att ingå i det allmänna medvetandet, att man ej har rättighet att taga kottar från växande träd utan tillåtelse av jordägaren. Detta skulle återigen medföra något som måste vara i den fattigare befolkningens intresse — det nämligen att kottplockningen komme att förbehållas den befolkning, som är bosatt i orten. I regel bleve det den som av jordägaren finge medgivande att plocka kottar på träden. Då skulle ock kottplockarna för att få fortsätta med skörden vårda sig om att så långt över huvud taget möjligt är icke göra någon skada, och jordägaren å sin sida skulle kunna övervaka det hela. Däremot skulle det bli slut med dessa expeditioner för insamlande av kottar, som nu understundom förekomma, och vilkas verksamhet närmast kan karaktäriseras såsom rovdrift.

Även ur dessa synpunkter synes mig en sådan lagstiftning, som utskottet nu har begärt utredning om, vara till gagn och nytta. Och jag får säga, att de skäl, som reservanterna anfört mot utskottets förslag om en skrivelse, verkligen icke äro synnerligen hållbara. Jag tror, att kammaren skulle göra både skogsvården och de mindre bemedlade personer, som önska och behöva använda sig av kottplockning för förbättrande av sin ekonomiska ställning, en verklig tjänst genom att bifalla det förslag, som utskottet här har framlagt.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Jag har i huvudsak instämt med herr Lindhagens reservation, i vad gäller motiveringen till det förslag, varom flere av lagutskottets ledamöter enat sig och vari yrkas, att icke någon skrivelse skall komma till stånd utan att motionen skall till ingen åtgärd föranleda. Enär min medreservant icke var inne under debattens förutvarande förlopp, har jag nödgats begära ordet för att säga några ord med anledning av de anföranden, som här hållits. Jag skall då be att först få nämna, att de skäl, som motionärerna såväl som lagutskottet anfört för att få en lagstiftning till stånd i syfte att förbjuda kottplockning, äro dels, att kottplockarne numera, när de plocka sina kottar, åstadkomma åverkan och skadegörelse å skogen och träden, dels att det frö, som kommer av dessa okontrollerat plockade kot-

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

tar, skulle vara sämre ur kvalitetssynpunkt; och slutligen kommer naturligtvis den heliga äganderätten fram såsom ett tredje skäl. Jag undrar emellertid, huruvida icke, om man går till botten, detta senare skäl är huvudskälet och därför bort stå främst i utskottets motivering. Nu anförde lagutskottets ärade ordförande ännu ett skäl, nämligen att ett kottplockningsförbud skulle i hög grad gagna de fattiga kottplockarne och att man därför borde införa förbudet. Jag skall tala något lite om detta skäl längre fram.

Det nämndes av lagutskottets ordförande, att plockning av kottar i regel icke kan ske, utan att skadegörelse därav åstadkommes. Konsekvensen av detta resonemang är väl, att det under alla förhållanden bör bli ett ovillkorligt förbud mot att plocka kottar. Nu vill emellertid icke lagutskottet detta och icke heller motionären, utan de vilja, att jordägarne skola äga att bestämma, huruvida kottar få plockas eller icke. Men om det är riktigt, att plockning av kottar åstadkommer en så stor skadegörelse å skogen, då bör naturligtvis lagstiftarne, med hänsyn till det nationalekonomiska värdet, se till, att icke heller jordägarne utlämna kottplockning vare sig mot arrende eller gratis. Sålunda om man vidhåller satsen att kottplockning i regel icke kan ske utan skadegörelse, då bör naturligtvis ett absolut förbud däremot utfärdas. Då inträffar emellertid det konstiga, att skogsåterväxten icke kan här i landet tryggas på något annat sätt, än att man låter ett och annat fröträd stå kvar vid skogshyggena. Då skulle plantering av skog icke kunna försiggå, med mindre än att man utifrån importerade frö, men de herrar, som varit nere på Malmöutställningen, hade tillfälle att där på skogsutställningen se, hurusom det utifrån importerade fröet icke var att rekommendera, då det gäller att trygga skogsåterväxten här i landet; utan vill man trygga kraftig återväxt av skogen genom plantering, får man nog taga frö från träd, som växa här i landet. Följaktligen nödgas vi nog konstatera, att plockning av kottar måste ske, om skogsåterväxten här i landet skall kunna försiggå genom skogsplantering. Alltså, om det är riktigt, som man säger, att kottplockning icke kan ske, med mindre än att åverkan och skadegörelse äger rum, då har man att överväga, vilket som är det bästa, att låta skadegörelse fortfarande ske, eller att förbjuda kottplockning och således icke få någon återväxt av skogen.

Emellertid lär det väl icke vara så alldeles riktigt, att kottplockning icke kan ske utan skadegörelse, ty den kan nog försiggå, utan att träden skadas. När jag var en 12 å 13 års gammal pojke råkade min far en vinter fördärva sig, så att han omöjligen kunde försörja sin familj, med det resultat att min mor och jag måste ge oss ut att plocka kottar och sälja dem. Vi fingo 25 öre kubikfoten och nog kunde vi plocka kottar utan att skada träden. Givetvis kunde vi icke klättra upp i träd med kala stammar, ty vi hade inga telefonskodon, utan endast

i de mindre träden med större grenar. Man böjde då den ena grenen efter den andra till sig och tog den ena kotten efter den andra. Jag, som var en 12 à 13 års pojke, kunde plocka 4 à 5 kubikfot om dagen utan att åstadkomma någon skadegörelse på träden. Icke hade vi lust, ur ren bekvämlighetssynpunkt för resten, att med lie påspikad på en stång eller käpp hugga ner grenar eller höga toppar. Det måste vara en alldeles särskild metod, som praktiserats på dessa håll, därifrån jägmästarna lämnat sina intyg. I den trakt, där jag är född, gjordes under min uppväxttid ingen nämnvärd skada på träden, och, för all del, om genom olyckshändelse någon gång en gren avbröts på en fura eller gran, så icke lider furan en så avsevärd stor skada, som man här sökt framhålla, man målar ju rent av ut det, som om hela Sveriges skogsbestånd vore i allvarlig fara, därför att fattigt folk får plocka kottar för att hålla nöden från dörren.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

I övrigt får jag säga, att med de bestämmelser, som ifrågasatts, avhjälpes man icke skadegörelsen. Den kan ske, även om jordägaren får rätt att bestämma om kottplockning. Det finns dessutom redan nu i lagstiftningen straffbestämmelser mot skadegörelse och åverkan å träden; och skulle det icke vara skäl, att herrar jägmästare och andra sökte tillämpa dessa lagbestämmelser? Skulle det icke gå för sig, att jordägarna eller andra väckte åtal mot den, som gjorde åverkan på skogen? Varför har icke detta praktiserats? Varför har man icke tillämpat de lagbestämmelser, som finnas? Därpå har icke lämnats något svar, åtminstone icke av den föregående ärade talaren och ej heller av den näst föregående, av vars anförande jag dock blott var i tillfälle att höra sista delen.

Det var rätt intressant att höra lagutskottets ordförande säga: Vad skulle herr Lindhagen säga om man tillämpade dessa gällande lagar? Helt visst skulle han då tala om att det var ett hårt och brutalt sätt att tillämpa lagbestämmelserna! Men, när hava vi uttalat oss på detta sätt, då lagens bestämmelser tillämpas med måtta och ordning? I övrigt, är det mindre hårt att stifta en helt och hållet ny lag, som förbjuder kottplockning än att tillämpa redan gällande bestämmelser mot skadegörelser?

Det skulle bli så alldeles utomordentligt för de fattiga, säger den föregående ärade talaren, när de av jordägaren skulle få tillåtelse att plocka kottar. Vidare säger han, att på grund av den laglydnad, som vårt folk är känt för, finnes det utsikt, att icke någon kottplockning utan tillåtelse skall äga rum och att således icke heller någon skadegörelse skall ske, ifall nu skadegörelse måste följa som en nödvändig konsekvens av kottplockning. Vad som huvudsakligen ligger bakom den gjorda framställningen, är nog, att jordägarna och de stora skogsägarna skulle kunna hyra ut sin skog åt kottplockarna, såsom för övrigt framgår av den motivering, som lagutskottet ansett sig böra lämna för sin tillstyrkan av motionen.

Nu säger den näst föregående ärade talaren: kan det vara

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

riktigt att man söker göra den enskilde jordägarens åtgärder för återväxt av skogen om intet? Denne låter ett och annat träd stå kvar för att få frö till skogens återväxt, och så kommer kottplockaren och plockar bort hans kottar. För det första vill jag betona att det är väsentligt svårare att plocka kottar på dessa uthyggen, därför att de lämnade fröträden i regel äro försedda med höga och kala stammar, så att man måste företaga extra åtgärder för att kunna klättra dit upp. Jag tror verkligen för min del, att kottplockarna icke gå längst upp i dessa höga stammar till den höga kronan, förrän de tagit de kottar, som äro lättare tillgängliga. Jag tror icke, att dessa kottplockare lida av skadegörelselusta mot den enskilde jordägaren, så att de mot hans uttryckliga önskan plocka kottar just på de träd, som lämnats kvar för att åstadkomma fröspridning till skogens återväxt. Detta synes mig vara mera ett svepskäl än ett realskäl; i alla fall ett skäl, som bottnar i den uppfattningen, att kottplockarna skulle lida av en särskild skadegörelselusta gent emot de som vilja hava skogens återväxt genom självplantering garanterad. Detta skäl håller icke. Vidare hava vi det skälet, att när man plockar kottar av unga träd, blir det av dessa kottar erhållna fröet sämre och att skogens återväxt, där detta frö användes, sålunda blir försämrad. Men blir det bättre genom förbud mot att plocka kottar? Blir det bättre, exempelvis genom att skogen utarrenderas för kottplockning? Är det någon, som tror, att icke även då de, som skulle plocka kottar, skulle plocka just på de lättast tillgängliga träden, även om dessa äro unga? Jag vet nu icke, om fröet blir sämre, det är ju möjligt att det förhåller sig så, och jag har ingen orsak att betvivla, att den uppgiften är riktig. — I alla fall vinner man icke heller på detta sätt något resultat.

Det vore allt skäl, herr Holm, att icke rycka så förakftfullt på axlarna åt det upplysningsarbete, som herr Lindhagen talar om, ty jag tror, att detta upplysningsarbete icke skulle bli alldeles utan effekt. Om man sade åt kottplockarna, att de icke skulle plocka på de unga träden, enär fröet därigenom bleve sämre, så skulle det nog verka minst lika starkt som systemet att utarrendera skogarna till kottplockning.

Vad i övrigt äganderättssynpunkten beträffar, så kan man, om man går till bottnen, säga, att den, strängt taget, icke är så förfärligt oomstridd, ty den som köpt en egendom, han har köpt, vad som där är lagligen skyddat, men icke det som icke är lagligen skyddat, ty det kunde han icke köpa. Det är klart, att förbud på olika områden, förbud att plocka skogsbär, förbud att plocka kottar, tillför jordägaren ett mervärde, som han icke förut hade utan som då var en allmän egendom. Äganderätten synes således verkligen kunna vara omtvistad, och i varje fall är det min uppfattning, med den principiella åskådning som jag har, att lagstiftaren icke har någon orsak att i dessa tider utvidga den privata äganderätten eller annan äganderätt utöver de

gränser som nu finnas. I dag gäller det kottar, i morgon skogs-
bär, och snart kanske det gäller själva luften över egendomen.
Det kommer nog den tid, om vi konsekvent fortsätta, som vi
började vid förra riksdagen då man kan taga betalt för luften,
blott flygväsendet blir ordentligt populariserat och allmänt.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

Ja, jag skall icke längre uppehålla kammarens tid; men på grund av de skäl, jag anfört, anser jag det icke föreligga något särskilt behov av lagstiftning, isynnerhet som det försiggår ett omfattande förarbete om en ny jordabalk; och det torde vara klokt att vänta med alla lagstiftningsåtgärder tills hela denna lagstiftning föreligger i hela sin omfattning och i färdigt skick. Jag får därför, herr talman, yrka avslag på skrivelseförslaget.

I detta anförande instämde herrar *Flognfält* och *Helger*.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Jag har deltagit i behandlingen av detta ärende i lagutskottet och anser mig därför böra säga några ord. Motionären redogör för en hel del missförhållanden som ske vid insamlandet av kottar. Jag får säga, att jag personligen icke äger någon erfarenhet i dessa saker. Men då man läser motionen, då man läser de intyg, som lästs upp inom utskottet och även här inför kammaren, då man finner, huru hela landets jägmästarekår står enhällig ifråga om detta och dessa intyg säga, att det sker skadegörelse i alldeles oerhörd utsträckning, kan jag åtminstone icke få någon annan uppfattning än att här måste något göras och det med det allra snaraste. Det förhåller sig nämligen så enligt dessa intyg, att vid insamlandet av kottar nedbrytas icke blott grenar, utan även trädens toppar avbrytas och förstörelsen går i en utsträckning, som man knappast kan göra sig en föreställning om. Och vilka träd bli mest utsatta? Jo, givetvis de träd, såsom jägmästaren Holm nämnde, som bära mest kottar eller s. k. fröträd och träd, som i allmänhet stå mera fritt och i en utkant av skogarna. Och det får man väl säga ändå, att det är en bra egendomlig lagstiftning, som å ena sidan ålägger en skogsägare att lämna fröträd för att skogsbeståndet skall komma tillbaka, och som å andra sidan tillåter vem som helst som behagar, barn eller ungdom, att gå och taga bort varenda kotte på dessa fröträd. En sådan lagstiftning är icke konsekvent; och endast detta förhållande visar tydligt och klart, att här bör någonting göras.

Herr Igel påstår, att det går helt simpelt icke att taga bort dessa kottar ifrån fröträden. Detta är vederlagt genom intyg utav herr Petersson å Lidingön. Det torde för var och en, som känner förhållandena, vara alldeles tydligt och klart, att det med litet hjälpmedel icke finns minsta hinder för att taga bort varenda kotte ifrån dessa fröträd. Emellertid, huvudsynpunkten i detta fall är och måste bli den skadegörelse, för vilken skogen utsättes. Och i det fallet tror jag, att vi ha mer orsak

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

att lita till de samstämmiga uttalanden, som här kommit fram, än att lita till en och annan, som här uppträtt, och som icke egentligen har sakkunskap på detta område. Det tror jag man gott kan säga. Jag tror icke varken herr Igel eller herr Persson ha så mycket att säga eller kunna vederlägga hela landets så gott som enhälliga jägmästarekår i detta fall.

Nu står i reservationen: »Det lärar visserligen emellanåt förekomma, att grenar och toppar avbrytas för att åtkomma kottarna. Men till förhindrande härav behöver ej något förbud för kottinsamling komma till stånd. Straff för en dylik åverkan å växande träd finnes redan, såsom också utskottet vitsordar, i 24 kap. strafflagen. Det gäller allenast att befordra vederbörande, som på sådant sätt missbrukar sin rätt till kottinsamling, till laga näpst. Statuerande av ett eller annat exempel skulle förvisso hava god verkan och kan ej möta större svårighet.» Ja, detta är mycket sangviniskt, får jag säga. Nu är det envar bekant, att det icke blott *lärer* vid ett och annat tillfälle förekomma utan såsom nyss är sagt förekommer det faktiskt i alldeles oerhört stor utsträckning, och att befordra dessa kottplockare, som fara fram som vilda djur, till laga näpst, är minsann lättare sagt än gjort. Det är lätt att säga det, men det är icke så lätt att göra det. Då vi förra året hade före motionen om straff, när det gällde plockandet av skogsbär, då framhölls utav dem, som önskade få fram sådana straffbestämmelser, hurusom dessa plockare av skogsbär kommo i hundratals och översvämmade hagarna, bröto ned gärdesgårdarna, revo av bären omogna, förstörde lingonriset och förstörde skörden för nästa, ja, kanske flera år. Dessa båda motioner hava i själva verket många beröringspunkter. Här är det alldeles på samma sätt. Då revos bären bort omogna, så att de icke bli till synnerligen stor nytta. Här tagas en hel del kottar bort ifrån mindre och omogna träd, kottar som enligt jägmästarnes intyg ha synnerligen ringa eller intet värde. Och då framhölls det, att det skedde stor skadegörelse på hägnad och lingonris och sådant. Här sker en ännu större skadegörelse på träden, en skadegörelse, som i många fall knappast kan värderas högt nog. För min del är jag av den uppfattningen, att den skadegörelse, som sker i anledning av den fria bärplockningen, är en obetydlighet, jämfört med den skadegörelse, som sker i sammanhang med det fria insamlandet av kottar. Ty det kan verkligen ifrågasättas — och jag har den uppfattningen — att det är såsom herr Petersson i Lidingön här har sagt, att det är i själva verket de enda till frö dugliga kottar, vuxna på större och mognare träd, som plockas; och då tror jag, det knappast är möjligt att insamla dessa kottar utan att därvid en hel del grenar brytas ned och skadegörelse i ganska stor utsträckning kommer till stånd. Det kan vara möjligt, att det sker ett och annat undantagsfall, men jag säger och är alldeles övertygad om att i regel insamlandet av dugliga och lämpliga kottar icke gärna kan ske

utan att samtidigt en utomordentligt stor skadegörelse äger rum. Och då tycker jag, att man gärna kan kosta på sig en undersökning i detta fall.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

Man har framhållit, att ifall den fria kottplockningen går bort det skulle uppstå brist på frön. Ja, den sidan av saken är också någonting, som bör undersökas, såsom det behöver undersökas, om insamlandet av kottar nästan alltid är förbundet med skadegörelse. Inom lagutskottet lämnades bland annat den upplysningen, att ifall man tager till vara alla kottar ifrån skogshyggena varje år ordentligt, skulle det fullt ut räcka till att förse landet med behövliga fröträd. Detta är, som sagt, en annan sida av saken, som även bör undersökas.

(Forts.)

Vidare vill jag påpeka en annan sak, som för övrigt framhållits förut, nämligen att utskottets kläm är hållen i mycket försiktiga ordalag. Ja, det heter »att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt straffbestämmelser må kunna meddelas etc.» Det lilla ordet »huruvida», torde herrarna förstå, har ganska stor betydelse. Utskottet säger icke, att en sådan utsträckt skadegörelse skall ha till resultat att kottplockning skall förbjudas eller olovlig kottplockning beläggas med straffbestämmelser, utan utskottet säger endast, att *ifall* en sådan utredning kommer till det resultatet, under vissa förhållanden, då först skola straffbestämmelser tilläggas eller användas. Det finnes nämligen andra tänkbara vägar. Herr Holm har framhållit en väg, över Kungl. Maj:ts Befallningshavande. Jag kan nämna en annan tänkbar väg. Här väcktes av herr Akerlund för ett par, tre år sedan en motion om vidtagande av vissa åtgärder beträffande nedhuggandet och saluförandet av julgranar; och denna motion föranledde till att vid försäljning av julgranar infördes en viss skärpning. Man måste ha ursprungsbevis i vissa städer vid försäljning av julgranar. En utväg, analog med denna, kan mycket lätt tänkas. Man kan mycket väl tänka sig, att de fröklämningsanstalter som finnas i vårt land till ett fyrtio- eller femtiotal, begära några slags ursprungsbevis. Man kan slå in på den vägen att börja med. I alla händelser se herrarna, att en utredning är synnerligen behöfvlig, och en utredning är nog viktig för att få fram alla de synpunkter, som böra komma i beaktande. För egen del vill jag säga, att så väl i motionen som i utskottets betänkande har en synpunkt kommit onödigt mycket fram, nämligen att man fäst sig allt för mycket vid den privata äganderätten till kottar, vid det rena penningvärdet å kottar. Jag hade icke tillfälle att vara med vid justerandet av utlåtandet, eljest skulle jag för min del ha tagit avstånd ifrån den delen av motiveringen, därför att den är olämplig liksom också denna del av motionen. För mig är detta skrivelseförslag utslutande motiverat med hänsyn till den skadegörelse, som denna kottinsamling åstadkommer. För

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mig är detta skrivelseförslag uteslutande motiverat ur skogsvårdssynpunkt; och ur den synpunkten kan jag icke gärna förstå, huru någon enda i denna kammare kan vara emot ett sådant skrivelseförslag. Skogens vård och skötsel och skogens skydd på alla sätt är, tror jag, en nationalangelägenhet av den omfattning, att den bör vara av stort intresse för alla.

Jag hörde för några minuter sedan, att första kammaren med stor majoritet godkänt utskottets skrivelseförslag, men att den liksom jag icke godkänt den del av motiveringen, som talar om det rent privata intresset eller det rena penningintresset för ägarna av dessa kottar. Då det är synnerligen önskvärt, att kamrarna i detta fall fatta likformiga beslut, och då det säkert i denna kammare åtminstone för en och annan faller sig bra mycket lättare att gå med på skrivelseförslaget, om ur detta elimineras bort allting, som talar om den privata äganderätten till kottarna, skall jag be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag, dock med uteslutande av den del av sista stycket av motiveringen, som slutar med ordet »ändamål», så att av detta stycke endast kommer att stå kvar det, som längst ned börjar med: »Det allmänhetens intresse etc.». Därigenom uteslutes ur motiveringen allt, som talar om det rena privata äganderättsintresset, eller det rena penningintresset för ägaren till den skogsmark, på vilken kottarna insamlas.

Herr Schotte: Herr talman! Jag skall försöka att vara så kortfattad som möjligt, då jag antager, att kammaren snart vill gå till avgörande av denna fråga.

Jag vill då först tillåta mig den anmärkningen, att man, enligt min uppfattning, blåst upp denna fråga till alldeles orimliga dimensioner; man har därför också i viss mån framfört sina synpunkter med en energi och hetsighet, som själva frågans innebörd och tvivelaktiga beskaffenhet sannnerligen icke borde kunna uppväcka.

Den föreliggande frågan är ej någon stor fråga, utan en rent praktisk fråga, där man lugnt kan resonera om vilka vägar och vilka synpunkter som främst böra ifrågasättas. Man vill nu se frågan uteslutande ur skogsskötsels-synpunkt och det är därför som man vill ha bort den del av utskottets motivering, som direkt hänför sig till jordägaresynpunkterna och som jämväl första kammaren funnit alltför stark att smälta. Jag skall också hålla mig bara till skogsvårdssynpunkten. De överdrifter, som med avseende härå förekommit i debatten, ha kanske delvis sin grund i att motionären synes mig ha överdrivit skadan å skogen genom kottplockning samt dessutom inblandat hela frö-frågan (inhemskt eller utländskt, nordligt eller sydligt) i motionen; och den siste ärade talaren får väl medge, att han var inne på samma överdrifternas väg, när han talade om att kottplockarna foro fram som vilda djur, och dylikt. I fall det verkliga är, som utskottets majoritet vill hävda, så, att en skadegörelse nästan alltid

förekommer vid kottplockning — och man har ju särskilt vänt sig mot de mera försiktiga uttryck vi reservanter använda härvidlag — får jag säga, att det måtte vara ett förfärligt hyggligt folk, dessa skogsägare, som icke tyckas vara angelägna om att bli av med dessa »vilda djur», som jämt och ständigt skulle grassera i och förstöra deras skogar.

När man utgår från rena skogsvårdssynpunkter tror jag för min del, att man skulle ha fått en större anslutning inom lagskottet för ett yrkande om på utredning i motionens syfte, om man velat gå litet mera på skadegörelsefrågan och huru denna skadegörelse skulle kunna lättare beivras och icke direkt söka få fram, att utskottet *önskar* — ty det betyder nog i alla fall detta lilla »huruvida» — att den nuvarande friheten i avseende å kottplockning hade väsentligen upphävts. Jag tror således, att man vunnit mera, om man hade gått på den vägen och begärt en utredning, huruvida det ej skulle vara möjligt att med nuvarande lagbestämmelser kunna råda bot något effektivare, än hitills kanske varit fallet, på de missförhållanden, som här nu förekomma. Ty vi äro alla ense om, att det redan nu finnes straffbestämmelser för dylika tilltag, — för nedbrytande av toppar och grenar i samband med insamling av kottar — och vi äro också ense om, att insamlandet av kottar från fröträäd, när skadegörelse å dem samtidigt äger rum är en mycket försvärande omständighet. Och jag säger ännu en gång, att förekommer denna skadegörelse så ofta som man velat göra gällande, d. v. s. vore den nästan oskiljaktigt förbunden med kottplockning vore det märkvärdigt, om man icke någon gång skulle få ett exempel statuerat som verkade avskräckande på de vårdslösa. Det skulle däremot kanske vara möjligt att på den vägen komma ett avsevärt stycke mot denna frågas lösning utan att behöva upphäva den nuvarande friheten för kottinsamling.

Hela detta spörsmål har nästan, synes det mig, fallit ned från höjden såsom en utomordentligt viktig fråga, så fort man fått fram bärfrågan; då tyckte man, att denna kottfråga vore ett nyttigt komplement. Det förvånar mig även, att man så oerhört starkt trycker på faran av kottplockning, när man under föregående år — och vår nuvarande skogslag har varit gällande under många år — ej synes fäst någon vikt alls vid kottplockningsfriheten. I skogsvårdsstyrelsernas berättelser, där man ju ganska ingående redogör för de olägenheter och missförhållanden i fråga om skogsvården, som förefinnas, och meddelar sina iakttagelser härom, har, enligt vad som upplysts mig, denna kottfråga nästan fullständigt lämnats oberörd! Det kan hända, att skogsvårdsstyrelserna ha vissa skäl att önska få kottplockning; man kan få den uppfattningen av en ärad talaras från Norrbotten uppgift, att skogsvårdsstyrelserna knappast ha så stort intresse för denna sak. Ett kottplockningsförbud skulle nämligen försvåra för dem och göra det mindre möjligt att få den erforderliga mängden kottar till fröklängning. Men är det

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

så, som vi reserverar befara, att ett kottplockningsförbud skulle äventyra tillräcklig inhemsk fröproduktion för skogsvård, vi skulle sedan kanske råka ur askan i elden. De mindre skogsägarna ha för övrigt nog icke så förfärligt svårt att se till, att varsamhet iakttages från deras sida, som samla kottar på deras skogar; de ha icke så stor areal att övervaka; och de större skogsägarna skulle nog kunna bekosta tillsyn i de särskilda platser, där sådan kunde finnas behöfvlig till förekommande av vårdslös kottplockning.

Skogsvårdsstyrelserna synas, som jag nämnde, ej ha fäst något större avseende vid denna fråga, och jag tror icke håller, att domänstyrelsen hittills gjort något för dess ordnande. Nu åberopas ett yttrande från styrelsen eller dess chef, däri uttalats önskvärdheten av att man förbjöde denna kottinsamling, men i domänstyrelsens årsberättelser har denna fråga uppgavs det i utskottet, icke varit föremål för någon omsorg; och det borde den väl ha varit, om den verkligen varit av så stor betydelse för vår skogskultur, som man här velat låta påskina.

För min del är jag av den uppfattningen, att hur kammaren än gör, kan man vara ganska lugn för att, sedan man nu väckt upp denna fråga och gjort den till en stor fråga, man kommer att hålla den vid liv och söka att vinna till ett annat år de utredningar, som kunna erfordras för ett bättre bedömande av hela spörsmålet än vi nu kunna; ty jag kan icke dela ordförandens i lagutskottet glädje över att det är en mycket fullständig utredning, som utskottet här åstadkommit. Utredningen är enligt min uppfattning för ensidig och baserad huvudsakligen på uppgifter från vederbörande revirförvaltningar och i allt för ringa grad på sådana från vederbörande skogsägare, liksom man ej heller har tagit hänsyn till de förhållanden i övrigt, framför allt de olika förhållandena i olika delar av landet, som kunna inverka på frågans bedömande.

Jag vidhåller, att frågan ej får ges sådana dimensioner, som man här har gjort. Och jag tror, att det vore lämpligast, om kammaren tills vidare toge sig ett års betänketid beträffande detta spörsmål. Det är kanske möjligt, att det kan vara av vikt att på vissa orter eller i vissa avseenden denna fria kottinsamling blir något begränsad, men det kan också hända, och jag håller för min del det för troligare, att olägenheterna bliva större av att vidtaga några inskränkande åtgärder än att tillsvidare låta det hela vara som det nu är och söker bevisa de skadegörelser som ske.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Schotte förenade sig herrar *Ström*, *Bäckström* och *Mossberg*.

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! Från den skogsbygd, där jag är hemma, har jag icke någon erfarenhet av att man i all-

mänhet brukar plocka kottar på den växande skogen. Men det hindrar icke, att jag förstår alltför väl, vilken ofantlig skada det skulle göra, om så sker, i all synnerhet, om man, som jag hörde av jägmästare Holm, till och med angriper fröträden i hyggerna. Det bör en var, som har den allra minsta känsla för skogskulturen här i landet, inse, att här föreligger ett missförhållande, som är av alldeles upprörande beskaffenhet. På den skog, jag själv har, har jag under långa och många år haft små avverkningar varje år, och jag har där icke satt en enda planta eller sätt ett enda frö, utan all sådd, som skett, har varit självsådd ifrån fröträden. Om det alltså skulle vara förhållandet på mitt lilla område, att personer avplockade kottar på fröträden, skulle detta innebära en stor förlust för mig.

Den sociala betydelse, man synes vilja ge denna fråga, är nog för övrigt av mycket underordnad beskaffenhet. Det är nog ej så lukrativt arbete att gå och samla kottar, som en och annan tycks föreställa sig. Jag tror, att det är en ganska minimal inkomst, man därigenom kan förskaffa sig.

Herr Igel nämnde om den yngre skogen. Han sade, att om man genom att plocka kottar på den yngre skogen, skulle bryta sönder några grenar och taga bort en topp, så att det är fara för att hela trädet kommer att torka, ja, då vore det rätt enkelt för den mindre skogsägaren, påstod han, att hugga bort det trädet. Ja, detta yttrande vittnar just om den ringa erfarenhet, herr Igel måste ha om skogskultur. Ty skulle man gå tillväga på det sättet, skulle man komma ganska illa ut. Ett yngre träd, har, som vi veta, icke något vidare värde eller har åtminstone ett mindre värde. Får jag alltså ur ett bestånd på en plats bort ett enda träd blir följden den, att solen tränger ned, grenarna slå ut på de övriga träden runt omkring, och dessa bli likaså av mindre värde, och varje sådan lucka gör skogen fulare och mindervärdig. Det har sålunda en alldeles ofantlig betydelse, att icke några sådana ungskogsträd skadas, åtminstone gäller detta tallen. Det är den erfarenhet jag har från mina bygder.

Herr Persson i Norrköping befarade, att om man icke skulle gå tillväga på berörda sätt för att plocka kottar, skulle man icke kunna få några frö att så ny skog med. Jo, jag försäkrar herr Persson, att om man toge vara på alla de kottar, som bli avfall vid den avverkning, som sker i hela landet, skulle man få frö nog till att så med. Och i den del av landet, varifrån jag kommer, använder man just kottarna från avverkningen härtill. Sedan man huggit ned tallarna, gå de, som ha lust därtill — det är icke många, då arbetet just icke är lönande — och plocka upp kottarna, och om man gjorde så i hela landet, ifall man toge vara på kottarna vid avverkningen, är jag övertygad om, att de frön man så erhåller, skulle räcka till för skogs-sådden. Slår man in på den taktiken, som jag anser vara den bästa, skulle man sålunda kunna lämna fröträden i fred.

Jag begärde ordet delvis för att säga ett par ord litet vid sidan kanske av själva det föreliggande ämnet. Herr jägmästare Holm tog sig friheten att med en viss betoning här ett par gånger be-

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

gagna uttrycket »de liberala reservanterna», och även lagutskottets ärade ordförande begagnade denna benämning. Ifall det nu skulle ligga någonting under detta, vill jag bestämt protestera mot, att vi använda sådana uttryck här i debatterna. Jag tror nämligen, det är ytterst olämpligt, att här begagna sådana benämningar som »de socialistiska reservanterna», »de liberala reservanterna» och »de konservativa reservanterna». Nu kan detta visserligen spela en rätt liten roll härvidlag, men för mig lät det ganska obehagligt, må jag säga, och detta var ett av de skäl, varför jag ville taga avstånd och visa, att även en liberal kan ha andra vyer än man genom ett dylikt uttryck kanske velat påskina.

Herr O l s s o n i See: Herr talman! Jag blev högst överraskad, när jag i lagutskottet fick höra exempel på, huru det på vissa orter tillgått vid kottinsamling, ty jag har alls ingen erfarenhet därav från min hemtrakt, vilket kanske till stor del varit anledningen till, att jag intagit den ställning i utskottet, som jag gjort, nämligen att jag reserverat mig mot en viss lagstiftning om förbud för kottinsamling. Jag har nämligen icke sett eller hört talas om någon slags skadegörelse vid kottplockning förrän, som sagt, det konstaterades i lagutskottet, att sådant förekommit. Och jag tror, att det är nog sant, vad som där påvisats; men den skadegörelse, som man här vill vända sig emot, är i huvudsak en skadegörelse å träden, vare sig de äro yngre eller äldre; men för sådan skadegörelse har man ju lagen. Varför skola vi då stifta flera lagar i detta avseende?

Då det har talats om, att det är en bristande utredning på detta område, så vill jag endast säga, att det har icke med ett enda exempel visats, att man verkligen misslyckats att med den lag, som redan finnes, genom åtal få en person fälld för skadegörelse. Om det hade genom åtskilliga exempel kunnat visas, att redan nu gällande lag är otillräcklig i detta avseende, då hade det här kunnat bli fråga om ytterligare lagstiftning.

Jag begärde huvudsakligen ordet för att kasta fram en annan tanke, som jag egentligen kommit till under diskussionen här i kamraren. De betänkligheter, som jag från skogsvårdssynpunkt haft beträffande kottinsamling har varit, att det i vissa fall insamlas mindervärdiga kottar ifrån unga träd och ifrån träd i närheten av hagar, vägar och gårdar, undertryckta mindervärdiga träd; men dessa träd lämna ett dåligt frö, och enligt vad jag hört av skogsfolk om denna sak, så lämna visserligen dylika dåliga träd en massa kottar, men värdet av fröet är mindre, det oaktat insamlas och säljas sådana kottar. Jag har därför undrat, om männe icke den tanken bör komma upp hos skogsvårdsstyrelser eller andra vederbörande, som äro intresserade i denna sak, att man borde söka att på något sätt få kottinsamlingen organiserad liksom man, sedan en lag om skogsåterväxt kom till stånd, på sätt och vis organiserar frösådden. Vad är det för folk, som huvudsakligen användes till frösådd? Jo, skolbarn och fattiga personer, men dessa skickas icke i väg till

skogen för att själva så, var och hur de vilja, utan de ha en förman med sig, som ställer upp dem i led, och de få sedan gå varvvis och så enligt visst ordentligt system. Om nu skogsvårdsstyrelserna eller andra, som äro intresserade i saken, åtog sig att även anskaffa frö, så torde det vara nödvändigt, att själva kottinsamlingen sker under ledning av en förman, som samlar manskapet, vare sig det är barn eller andra, som äro lämpliga för sådant arbete, och ordnar det hela. På det sättet tror jag, att man måhända får det säkrast ordnat och har största möjligheten till att få lämpliga kottar samlade, som äro av värde i fröhänseende; och tillika förstår man, att det då icke blir fråga om något sönderbrytande av träden, utan att allt då går ordentligt till i alla avseenden. Det torde måhända med tiden bli nödigt att göra något i den riktningen, och det hade kanske varit lyckligast, om man här som i fråga om frösådd hade fått kottinsamlingen redan från början organiserad och att manskapet, som hade att verkställa kottinsamlingen, ställts under en förman, som förstått saken. Denne skulle då haft att skaffa sådant folk, som varit mest lämpligt för detta arbete och mest i behov av dylik förtjänst, och det kan hända, att detta blir i framtiden lösningen av denna fråga.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

Jag har icke något särskilt yrkande att göra, ty den tanke jag här givit uttryck åt har, som sagt, nu först kommit för mig. Jag ber mellertid att få vidhålla den ståndpunkt, som jag här intagit, och att alltså få yrka avslag såväl å utskottets hemställan som å motionen.

Herr Helger: Herr talman! Då jag nyss instämde med herr Persson i Norrköping, skulle jag icke nu begärt ordet, därest icke de anföranden, som herr Pettersson i Bjälbo och Petersson i Lidingö här hållit, givit mig anledning att yttra ett par ord. Herr Petersson i Lidingön förklarade, och herr Pettersson i Bjälbo var inne på samma tankegång, att det förelåg här så många handlingar från jägmästare och skogsägare, som klart och tydligt visade behovet av en lagstiftning i detta avseende, och dessa handlingars beviskraft tillmätta dessa herrar tydligen mycket stor betydelse. Jag skulle då vilja fråga herr Petersson i Lidingön eller herr Pettersson i Bjälbo, eller vem som svara gitter: vilka handlingar och vilka uttalanden har man inhämtat ifrån de personer, vilkas rätt det här närmast gäller, nämligen fattiga änkor och faderlösa barn ute på landsbygden, vilka genom kottinsamling hittills skaffat sig en liten hjälp i sina torftiga inkomster? Om man hade inhämtat några yttranden från dessa, vad tror man, att dessa yttranden skulle ha innehållit? För deras räkning, vilkas rätt det här gäller, ber jag att få nedlägga en bestämd protest mot, att denna deras urgamla rätt, kanske den sista, som finnes kvar av rätten till allmän egendom, frånörvas dem.

Då jag icke kan i allo instämma i herr Lindhagens moti-

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

(Forts.)

vering, ber jag att få yrka avslag å såväl motionen som utskottets utlåtande.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag skall nu icke så mycket inlåta mig på den fråga, som herr Helger nu senast fäste sig vid, därför att jag anser, att den bra litet berör själva den sakfråga, som nu föreligger. Jag skall emellertid, innan jag slutar, be att få säga några ord även om den saken.

Det torde vara uppenbart för oss, som se denna fråga objektivt, att här verkligen föreligger ett behov av en sådan lagstiftning, som motionären här föreslagit. Detta önskemål har ju blivit framfört av auktoriteter på detta område. Motionen är ju väckt av en överjägmästare, och ett stort antal skogstjänstemän ute i landet ha vitsordat, att motionen är berättigad samt att åtgärder i motionens syfte äro erforderliga. Nu visade det sig emellertid, att en hel del personer ha en annan uppfattning. Dessa påstå att de skäl, som här av auktoriteterna på området blivit anförda, alls icke äro hållbara, och man vill bestyrka denna sin uppfattning genom att åberopa erfarenheten på området. Så var ju t. ex. här fallet med herr Persson i Norrköping, vilken förklarade sin sakkunskap i denna fråga vara grundad därpå, att han och hans mor en gång när han var åtta år gammal hade varit ute några dagar och plockat kottar å träd med mindervärdiga frön o. s. v.

Jag kan icke hjälpa, att jag tycker diskussionen här vara ganska egendomlig, ty för den som vill se denna fråga verkligen objektivt måste det väl, på samma gång som man erkänner att frågan har ganska stor innebörd för vår skogsvård, framstå såsom ett rimligt önskemål, att en sådan undersökning, som utskottet här förordar, även blir verkställd. Här är ju icke fråga om någonting annat, än att en undersökning skall åvägbringas, huruvida några reglerande bestämmelser på detta område må kunna komma till stånd till förmån för skogsvården. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att detta förslag blivit framfört av personer, som icke ha några egna intressen härvidlag, utan vilka handlat av ren tjänstemannaplikt. Hade det varit skogsägare, som bragt frågan på tal, så är jag viss om, att man här skulle ha hört mycket starka anmärkningar just därför, att ett dylikt förslag kommit fram från personer, som ha egna intressen. Jag vill i detta sammanhang säga till herr Helger att just därför att många av de personer, som han talade om, befinna sig i ömmande ekonomisk belägenhet, och ha egna intressen äro deras uttalanden från objektiv synpunkt icke mycket värda beträffande sakfrågan som för övrigt av dem icke torde kunna bedömas.

Jag vill upprepa vad jag nyss sade, att vi stå här alla på den fastaste mark, om vi se frågan från objektiv synpunkt, och då jag så gör, kommer jag till det resultat, att jag måste ställa mig på motionärens sida. Jag finner stöd för denna min

uppfattning i de utredningar, som här framkommit och vilka utredningar äro baserade på utlåtanden av verkliga sakkunniga. Jag vet, att ordet »sakkunnig» icke har någon vidare klang, liksom att även meningarna brytas, så snart äganderettsfrågan kommer på tal. Det var nog också med hänsyn till, att det vore politiskt klokt att icke beröra den sidan av saken, som första kammaren för sin del ändrat motiveringen till den där beslutade skrivelsen.

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

Även vill jag se denna fråga huvudsakligen från skogsvårdsynpunkt, men jag måste dock på samma gång säga, att jag icke kan blunda för äganderättssynpunkten i detta fall. Herr Sven Persson i Norrköping sade, att om man nu skulle införa ett lagförbud för kottplockning, skulle en jordägare, som köpt en gård, genom en dylik lagstiftning bli ägare till en valuta, som icke existerade, då han köpte gården. På samma gång betonade dock herr Sven Persson, att sådan skadegörelse, varom här vore fråga, drabbades redan nu av gällande lag. Jag förstår icke logiken i detta herr Sven Perssons yttrande, ty därav skulle ju framgå, att jordägaren redan nu på grund av gällande lag har denna valuta, som herr Sven Persson ansåg det vara orätt att genom en sådan lagstiftning som den nu föreslagna bereda honom.

Att här emellertid förekomma verkliga olägenheter och faror för skogsvården, det böra vi väl kunna vara överens om, då så många skogstjänstemän från landets olika delar konstaterat, att så verkligen är förhållandet. Vad tjänar det till, att man vidtager stora och betydande åtgärder för skogsplantering och skogskultur, om man på samma gång låter den växande skogen förstöras? Det ena bör väl vara lika angeläget som det andra. Här är icke fråga om att förhindra sådan kottplockning, som herr Olofsson i Ävik talade om, eller plockning å fälld skog, utan här är fråga om, att icke den växande skogen må förstöras.

Det är sagt, att det icke är lämpligt att skogsägarna själva skola vara med om att reglera kottplockningen i deras egna skogar, därför att de då skulle förbjuda all plockning eller ock fordra ersättning för tillåtelse till sådan. Jag tror dock icke för min del, att så skulle bli förhållandet, utan jag håller tvärtom före, att en ganska stor fördel därigenom skulle kunna vinnas, i det att nämligen skogsägarna då skulle ha möjlighet att hänvisa kottplockarna till de delar av skogan, som vore ämnade att under det pågående eller närmast följande året avverkas. Genom att kottplockarna sålunda finge hålla till på sådan å rot stående skog, som stöde alldeles inför avverkning, behövde man icke befara, att de skulle förorsaka någon skada på skogen i övrigt.

Jag skall be att för min del få instämma med dem, som anse, att denna fråga, även om den, såsom herr Schotte framhållit, just icke är så stor, dock kan i visst avseende vara ganska betydelsefull, och det vill synas, som om den ärade talaren

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar. själv bevisat detta genom att instämman i den reservation, som blivit bifogad utskottets utlåtande, och på det sättet här låtit göra sin mening gällande.

(Forts.)

Jag skall således, herr talman, be att få instämman med dem, som hemställa om bifall till det av herr Petersson i Bjälbo framställda yrkandet.

Herr Petersson i Lidingö villstad: Herr talman! Jag har begärt ordet för några få repliker mot de föregående talarna. De skola icke bli långa, och herrarna skola icke alls behöva upprepa sitt rop på proposition; det skall icke dröja många minuter.

Herr Persson i Norrköping har givit sig in på en del juridiska funderingar, som ju äro av något egendomlig art. Han tyckte, att konsekvensen borde leda till, att om — såsom jag sade — kottplockning i regel icke kan ske utan skadegörelse, så borde även skogsägarna själva ur skogsvårdssynpunkt förbjudas att för egen räkning plocka kottar, ty därigenom skulle de ju skada sina trän o. s. v. Jag får erinra herr Persson om, att ännu åtminstone är icke ifrågasatt annat än att jordägarna skola äga rätt att fälla sina träd om de så vilja, och få de det göra, få de väl även göra den skada å dem, som kan inträffa genom kottplockning. Det var för övrigt icke alls detta, som min anmärkning väsentligen gick ut på, utan vad jag avsåg var, att om jordägaren finge tillfälle att ordna och reglera kottplockningen därigenom att hans tillstånd därtill erfordrades, så hade han i sin hand att därtill välja sådana personer, om vilka han visste, att de komma att förfara med nödig aktsamhet; det är hela historien.

Jag skulle verkligen vilja svara något på herr Perssons i Norrköping yttrande, om att ägaren nu skulle få en oförtjänt rätt om den fria kottplockningen från växande träd skulle upphöra, ty han hade icke inköpt sin egendom med uteslutande rätt till kottarna; sådan var icke lagen på den tiden. Ja, herr Persson, kottar växa varje år, och från den dag en sådan lag kommer till, får jordägaren naturligtvis rätt till de kottar, som därefter växa på hans mark. Men detta kan väl ingen med fog säga något om. Det är ett nytt alster av jorden som under nya förhållanden hör jordägaren till. Då man såsom herr Helger talar om dessa fattiga, som samla kottar, så vill jag för min del säga, att det även för dem skulle vara fördelaktigt att få detta förbud mot kottplockning å växande träd infört i lagen. Ty förhållandet bleve nog så, att dessa i orten boende fattiga personer helt visst finge jordägarens tillstånd att plocka kottar och de behövde ej konkurrera med alla andra. Om det sitter en fattig änka eller fattiga barn i närheten, så säger jordägaren sannerligen icke nej åt dem, om de framställa en sådan önskan. Men på samma gång finge man avvärtigt det förhållandet, som givits exempel på, att det anordnas riktiga rove expeditioner för att

samla kottar massvis för stora leveranser. Och av dylika expeditioner ha de fattiga i orten sannerligen intet gagn.

Herr Schotte sade att vi blåst upp denna fråga till orimliga dimensioner. Ja, ha vi gjort det, så vill jag säga, att herr Schotte återigen bagatelliserat denna fråga, säkerligen för att därigenom lättare förmå kammaren att icke fästa något avseende vid de önskemål, som framkommit. Jag vill blott göra en enda fråga. Jag skulle nämligen vilja fråga herr Schotte och de herrar, som talat för reservationen: hur vilja herrarna försvara, att kottar på fröträn lämnas alldeles utan skydd? Om skogsvårdslagen stadgar äventyr för den händelse, att icke fröträn lämnas kvar, så att skogens återväxt tryggas, hur vilja herrarna då försvara, att ni nu på samma gång säga: vi vilja icke lämna något skydd för kottarna på dessa fröträd, som skola sörja för den blivande skogsåterväxten utan de kottarna får vem som vill fritt tillägna sig? Det är verkligen icke tillrådligt att bagatellisera frågan så mycket, som här skett.

Det talas också om hotande kottbrist. Men ännu en gång vill jag erinra om, att man här alldeles icke synes tänka på all den kottplockning, som kan äga rum från vindfällan och å skogshyggen, och det är ganska betydande massor av kottar, som på detta sätt kunna tillvaratagas. Det har sagts, att det endast är utlåtanden av skogstjänstemän, som utskottet stött sig på. Jag vill emellertid nämna, att bland dem, som uttalat sig i frågan, finnes även ett avsevärt antal enskilda jordägare, som förklarade sig instämma i motionen.

Endast ett par ord med anledning av herr Olofssons i Ävik anmärkning. Jag använde i mitt förra yttrande uttrycket »liberala reservanter». Jag hade icke någon som helst undermening därmed, utan jag kom att använda detta uttryck, därför att de tre utskottsmedlemmarna från liberala partiet i denna kammare alla reserverat sig; och då låg det använda generella uttrycket nära till hands, men jag skall hädanefter icke göra mig skyldig till något sådant om det ljuder stötande för herr Olofsson.

Det har nu upplysts, att första kammaren antagit utlåtandet, dock med uteslutande av en del av motiveringen. Även för mig ställer sig saken så, att denna fråga bör ses huvudsakligen ur skogsvårdssynpunkt, och om det på något sätt kan bidra till enighet, så har jag icke något att erinra emot, att den del av motiveringen, som första kammaren har strukit, även strykes i denna kammare. Men denna förklaring ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Persson i Norrköping: Blott ett par ord med anledning av föregående talares anförande. — Jag nämnde i mitt förra anförande att om det vore riktigt, att kottplockning icke kan ske utan skadegörelse å träden, och man för den skull ville införa ett

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar. kottplockningsförbud, så borde väl i konsekvens därmed all kottplockning på växande träd vara förbjuden för vem det vara månne. Ingen lär väl kunna förneka, att det enligt alla logikens lagar då borde vara så.

(Forts.)

Vidare nämnde jag, att äganderätten till kottarna kunde vara omtvistad. Den föregående ärade talaren sade, att om vi nu stifta en sådan lag, som här föreslagits, så äro de kottar, som växa året därpå, givetvis undandragna allmänhetens rätt i detta avseende. Enligt hittills gällande lagstiftning ha *alla* rätt att plocka kottar, oavsett när eller var dessa vuxit, och följaktligen står det även fast, att därest ett dylikt förbud på lagstiftningens väg kommer till stånd, så innebär detta en inskränkning i förut gällande *allmän* rätt och en ny rätt åt skogsägaren.

Jag ber även att få yttra ett par ord gentemot herr Pettersson i Bjälbo. Han har försökt förringa betydelsen av de i utskottets kläm förekommande orden »huruvida och på vad sätt». Detta uttryck »huruvida och på vad sätt» är ju en allmän fras, som ingalunda bortskymmer det syfte, som klämman har på grund av den motivering, som ligger bakom densamma.

Slutligen vill jag säga, att om det verkligen förhölle sig så, att motionären och lagutskottet nu hade vänt sig emot den olägenhet, som man här egentligen klagat över, nämligen skadegörelse på växande träd, hade däremot inga invändningar rimligen kunnat göras. Men nu ha motionären och utskottet för att råda bot på denna påstådda olägenhet gått direkt till ett förbud mot kottplockning, och de ha därigenom gjort en inskränkning i den rätt, som fattigt folk hittills har haft, och det är på grund därav, som jag för min del anser, att förslaget icke kan bifallas. Det finnes ju redan nu lagbestämmelser mot dylik skadegörelse; — därför stadgas böter ända upp till 1,000 kronor eller fängelse i högst sex månader för sådan åverkan. Om nu icke dessa lagbestämmelser äro tillräckliga eller om de icke kunna tillämpas, så reformera då strafflagen i denna del, så att den verkligen blir effektiv, men gå icke direkt till ett förbud, som icke tar hänsyn till fattigt folks rätt och behov.

Jag ber att få vidhålla det yrkande, jag här förut framställt.

Herr Johansson i Brånalt: Herr talman! Här har under debatten av flera talare blivit sagt, att de icke ha erfarenhet om någon skadegörelse, som plockning av kottar har åstadkommit. Jag vill emellertid nämna, att i min hemtrakt ha vi först under innevarande år fått en sorglig erfarenhet av den skada, som uppstått just genom dylik kottplockning, och jag kan därför nu icke uraktlåta att här taga kammarens uppmärksamhet i anspråk några minuter för att yttra några ord i frågan.

Det har förekommit klagomål från olika håll över, att träden förstörts därigenom att grenarna i toppen av träd, där kottar förefunnits, huggits av och brutits ned. Sålunda ha

trääd, i tusental nedbrutits. Detta kan naturligtvis icke ur skogs-*Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.*
vårdssynpunkt sett vara annat än beklagligt, och man bör ju
genom alla tillgängliga medel söka att få dylika avstyrt. Just
genom det föreliggande skrivelseförslaget, som avser en utred-
ning i ämnet, anser jag, att detta önskemål skulle kunna vinnas. (Forts.)

Här har nu herr Igel sagt, att dessa mindre jordbrukare skulle kunna skydda sin skog genom att hålla vakt däröver, så att icke någon skadegörelse kunde äga rum. Men ett sådant övervakande skulle naturligtvis icke kunna ske annat än genom vakthållning, och i min hemtrakt ha dessa mindre jordbrukare i många fall en hel fjärdingsväg till sitt skogsskifte, varför en sådan vakthållning bleve synnerligen svår. Det är först i vår när man släppte ut kreaturen på bete, som man konstaterade, vilken skada som vederfarits skogsbeståndet. Det skulle vara avsevärt betungande för dessa småbönder, om de genom vakt-hållning skulle skydda och bevara sin skog för sådan skadegörelse, som t. ex. innevarande år ägt rum i mina hemtrakter.

Jag kan icke underlåta att här uttala min förvåning över de rätt egendomliga slutsatser och konsekvenser, som herr Persson i Norrköping här drog. Han sade ju bland annat, att ifall kottplockning på växande träd skulle förbjudas, så skulle vi i vårt land äventyra att icke få tillräckligt med frö, utan bliva nödsakade att importera sådant från utlandet. Jag för min del tror icke, att så skulle bli förhållandet genom ett dylikt förbud, utan jag håller för min del före, att därest ingen hämsko lägges på förstörelselustan, så kunna vi — och jag utgår därvid från erfarenheten under innevarande år från mina hemtrakter — komma därhän, att vi icke erhålla något frö av den inhemska produktionen, utan måste importera frö. Förhållandet skulle alltså bliva rakt motsatt det, som herr Persson i Norrköping här ville göra gällande.

Här har sagts av herr Olsson i See, att vi i detta fall ha tillräckligt skydd uti den nuvarande lagstiftningen, ty den, som åstadkommer dylik skadegörelse, kan åtalas och straffas enligt gällande lag. Jag skall i detta avseende endast be att få erinra om vad jag nyss nämnde — jag tänker härvid fortfarande närmast på min hemtrakt — att småbrukarna ha långt till sin skog och att det i år var först, när de släppte ut korna på bete, som de fingo se, vilken skadegörelse, som skogen varit utsatt för. Men huru skola de då kunna befordra den, som gjort skadan, till laga näpst? Det är ju någonting helt enkelt omöjligt, och så tror jag, att det fortfarande kommer att bli. Jag anser, att här kan mycket väl tillämpas det gamla ordspråket: »Det är bättre att förekomma än att förekommas», och om icke herrarna från andra delar av landet själva ha erfarenhet om den skadegörelse, som på detta sätt kan åstadkommas, så kanske man får anledning att snart nog betänka det ordspråkets sanning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets

Ang. lagstiftning mot olovligt tillägnande av kottar.

hemställan med den av herr Pettersson i Bjälbo här föreslagna ändringen.

(Forts.)

Herr Åkerlund: Man får enligt min mening i denna fråga icke tänka allt för mycket på jordägarna, utan man bör väl även besinna, att de, som icke äga någon jord, icke böra stå alldeles rättslösa. Jag skulle därför vilja motsätta mig ett förbud för personer att plocka kottar å andras mark, såvida de icke därigenom åstadkommer någon skada. Jag skulle vilja uttala den förhoppningen, att därest en utredning av denna fråga kommer till stånd, man även ville tillse, huruvida även icke jordägare kunde få tillåtelse att plocka kottar växande å träd, som stå på andras mark utan särskilt tillstånd av jordägaren, men naturligtvis på vissa särskilda bestämda villkor och under förutsättning, att någon skada icke åstadkommes. Jag håller före, att denna fråga mycket litet berör de stora godsens och de stora bolagens, vilka ha en mängd skogsvaktare, som kunna övervaka skogarna, utan det gäller här i synnerligen hög grad de små hemmanen, vilkas innehavare icke mäktat att se efter sin skog då de ju ha annat att göra för att kunna försörja sig och sin familj.

Jag kan således icke annat än ansluta mig till det yrkande, som här nyss framställdes av herr Pettersson i Bjälbo.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Pettersson i Bjälbo under överläggningen framställda yrkandet samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) angivna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslags denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren avslår såväl lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill. röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Pettersson i Bjälbo under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 99 ja mot 67 nej, vid vilken utgång kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 9.

Föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser om expeditionslösen vid växelprotest; och yttrade därvid motionären

Herr Henrikson: Herr talman! Jag skall be att till utskottet få framföra min tacksamhet för deras välvilliga motivering i utskottsbetänkandet.

Utskottet hänvisar till riksdagens skrivelse av år 1907, vilken utskottet anser i det närmaste sammanfalla med vad jag i min motion åsyftar och jag skall nöja mig med detta utan att göra något yrkande. Jag vill endast stryka under vad utskottet framhållit, och uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t med det snaraste måtte vidtaga åtgärder med anledning av här uttalade önskemål. Jag har, herr talman, inget yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr Palmstierna: Herr talman! Den nuvarande regeringen har vid upprepade tillfällen meddelat, att den fattar sin uppgift vara försvarsfrågans omedelbara och lyckliga lösning, men att den icke ämnat handlägga andra betydelsefulla ärenden, angående vilka olika meningar yppats mellan skilda partier. Åtskilliga reformförslag ha också fördenskull antingen avvisats eller blivit bordlagda. Emellertid förmäles under sistlidna tulldebatt i riksdagens båda kamrar, att regeringen likväl stod i begrepp att verkställa en så utomordentligt viktig åtgärd för hela vårt ekonomiska liv som en utredning rörande tullspörsmålet särskilt med hänsyn till de om ett par år förestående traktatunderhandlingarna. Detta kan givetvis icke undgå att väcka stor uppmärksamhet, och riksdagen är i behov av full klarhet om regeringens avsikter härutinnan.

På grund härav hemställes att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande frågor:

1) Är det regeringens avsikt att, särskilt med hänsyn till förestående traktatunderhandlingar, verkställa en utredning angående tullsystemets verkningar?

2) För den händelse så skulle vara förhållandet, på vad sätt skall denna utredning utföras, och vilket direktiv ämnar regeringen giva densamma?

Ifrågvarande anhållan bordlades.

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 31. 5

§ 11.

Herr *Vahlquist* avlämnade en motion i anledning av ett till bankoutskottet överlämnat förslag till ny avlöningsstat för Sveriges riksbank m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 229, blev på begäran omedelbart remitterad till bankoutskottet.

Vidare avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lindhagen*:

nr 230, angående sättet för utseende av justitieombudsmannen och militieombudsmannen m. m.;

nr 231, om ändring i 17, 26, 34 och 103 §§ regeringsformen samt 43 § riksdagsordningen; och

nr 232, om ändring i 20 § regeringsformen; samt

herr *Söderberg* i Stockholm *m. fl.*, nr 233, om tillägg i 16 och 86 §§ regeringsformen.

Sistnämnda fyra motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 12.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat utdrag, nr 165, av nämnda kammares protokoll, innefattande delgivning av första kammarens beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av en utav herrar *Wavrinsky* och *von Geijer* väckt motion, nr 26, angående skrivelse till Konungen i fråga om åtgärder till befrämjande av vetenskaplig forskning och undervisning i publik och privat internationell rätt; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i vissa punkter under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte med anledning därav väckta motioner;

nr 18, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om minskning eller avskrivning av den avgäld, som utgår från de hemman, vilka varit delägare i Ätrans åsänkningsföretag;

nr 19, i anledning av väckt motion om anslag till rättshjälp i vissa fall åt åbor och lägenhetsinnehavare;

nr 20, i anledning av väckt motion angående en lånefond till understöd åt vissa fastighetsägare, som lidit ekonomisk förlust genom nedläggande av driften vid sockerraffinaderiet i Hasslarp;

nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning i vad mån hos statens verk och myndigheter personer äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete m. m.;

nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om beredande av förbättrad ställning åt vissa å domsagornas kanslier anställda skrivbiträden;

nr 23, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om försäljning av Karlbergs kungsgård m. m.; och

nr 24, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens sjätte huvudtitel;

bankoutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningstaterna;

lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om beredande av rätt för gift kvinna att föra egen eller annans talan vid domstol eller hos annan myndighet; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 5, 25, 48, 77, 99, 101, 120—124, 126—128, 134, 139, 144 och 164 §§ i lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903 och till lag innefattande tillägg till lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903; samt

särskilda utskottets nr 1 utlåtanden:

nr 1, angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, omfattande anslagen till lantförvarsdepartementet;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av åtskilliga kostnader för vissa nya byggnader vid armén;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett vinterstall vid Norrlands artilleriregementes kasern-etablissemang i Östersund m. m.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ångpanneanläggning m. m. för Göta livgarde.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Gustafsson* i Örebro under 2 dagar fr. o. m. den 6 juli,

» <i>Sandberg</i>	» 2 »	» 6 »
» <i>Olausson</i>	» 3 »	» 9 »

herr <i>Andersson</i> i Resebo	under 3 dagar fr. o. m. den 7 juli,
» <i>Wijk</i>	» den 6 juli,
» <i>Igel</i>	» 10 dagar fr. o. m. den 6 juli,
» <i>Andersson</i> i Stärte	» den 6 samt 5 dagar fr. o. m. den 9 juli,
» <i>Kant</i>	» den 6 juli,
» <i>Anderson</i> i Råstock	» 6 dagar fr. o. m. den 6 juli och
» <i>Sandler</i>	» 3 » » » 6 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,22 e. m.

In fidem.
Per Cronvall.